

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

VANJA SOMRAK

**IZBOR LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO –
NA PRIMERU OBČINE KRŠKO**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2006

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**VANJA SOMRAK
MENTOR:izr. prof. dr. ANDREJ A. LUKŠIČ**

**IZBOR LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO –
NA PRIMERU OBČINE KRŠKO**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2006

Zahvaljujem se mojima staršema, sestri Mateji, Janezu ter vsem, ki so verjeli vame in me spodbujali pri mojem študiju.

Zahvaljujem se tudi mentorju izr. prof. dr. Andreju A. Lukšiču za strokovno pomoč ter usmerjanje pri pisanju diplomske naloge.

IZBOR LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO – NA PRIMERU OBČINE KRŠKO

POVZETEK

V Republiki Sloveniji trenutno poteka t. i. kombiniran postopek izbora lokacije za izgradnjo odlagališča za nizko in srednje radioaktivne odpadke (NSRAO). Omenjeni kombinirani postopek, ki se izvaja pod okriljem Agencije za radioaktivne odpadke (ARAO), predvideva pri iskanju lokacije za odlagališče NSRAO poleg tehničnih kriterijev tudi kriterij družbene sprejemljivosti. V prvem delu postopka je ARAO na podlagi kabinetnih raziskav izbrala v ožji izbor tri občine, ki so predlagale svoje potencialne lokacije za odlagališče. Ena izmed teh treh občin je tudi občina Krško, ki je predlagala lokacijo Vrbina. V občini Krško se je tako v letu 2006 na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO vzpostavilo lokalno partnerstvo, v katerem sodelujejo trije partnerji, in sicer ARAO, Občina Krško ter civilno družbeni akterji oz. prebivalci občine Krško. Delovanje lokalnega partnerstva v občini Krško poteka preko tematskih odborov, koordinacijskega odbora, skupščine ter nacionalnega odbora. Končni namen delovanja lokalnega partnerstva v občini Krško je sprejemljiva rešitev glede izgradnje odlagališča NSRAO tako za Občino Krško kot tudi za njene občane.

Ključne besede: odlagališče NSRAO, kombiniran postopek, družbena sprejemljivost, lokalno partnerstvo.

SITE SELECTION PROCESS FOR LILW REPOSITORY – ON THE MODEL OF COMMUNITY KRŠKO

SUMMARY

Slovenia is performing the mixed mode approach in the site selection process for low and intermediate radioactive waste repository (LILW). This approach is directed by The Agency for Radioactive waste Management (ARAO) which consists of technical criteria and public acceptability criteria. On the basis of the cabinet research ARAO has chosen three communities which had submitted their potential locations. One of those communities is Krško which had proposed location Vrbina. In 2006 local partnership had been established in community Krško on the subject of the site selection process for LILW repository, where three partners are cooperating: ARAO, the community of Krško and civil society actors, residents of community Krško. Local partnership in community Krško is performing through the thematic committees, the coordinating committee, the assembly and the national committee. Acceptable solution regarding to the process of construction LILW repository for community Krško and the residents of community Krško is the final purpose of this local partnership in community Krško.

Key words: LILW repository, mixed mode approach, public acceptability, local partnership.

KAZALO

1. UVOD	10
2. METODOLOŠKI NAČRT	12
2.1 OPREDELITEV OBRAVNAVANE PROBLEMATIKE	12
2.2 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA	12
2.3 OPREDELITVE POJMOV	13
2.3.1 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO	13
2.3.2 CIVILNA DRUŽBA IN CIVILNO DRUŽBENI AKTERJI	14
2.3.3 JAVNA SFERA, JAVNOST IN CIVILNO DRUŽBENI AKTERJI	14
2.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	15
2.5 UPORABLJENA METODOLOGIJA	15
3. RIZIČNE TEHNOLOGIJE	17
3.1 RIZIČNE TEHNOLOGIJE IN JAVNOST	17
3.2 RIZIČNA DRUŽBA	17
3.3 POMEN KOMUNIKACIJSKIH IN ODLOČEVALSKIH OBLIK NA PODROČJU RIZIČNIH TEHNOLOGIJ	19
3.4 VKLJUČEVANJE CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV V KOMUNIKACIJSKE IN ODLOČEVALSKE PROCESSE NA PODROČJU RIZIČNIH TEHNOLOGIJ	19
4. KONCEPT ODNOSOV Z JAVNOSTJO	21
4.1 DRUŽBENA KONSTRUKCIJA ZNANJA	21
4.2 TEORIJA SOCIALNIH REPREZENTACIJ	22
4.3 POPULARIZACIJA STROKOVNEGA ZNANJA	23
4.4 PARTICIPACIJA	24
4.4.1 PREDNOSTI IN SLABOSTI PARTICIPACIJE	24
5. DELIBERATIVNA DEMOKRACIJA	25
5.1 DELIBERATIVNA DEMOKRACIJA IN OKOLJSKE TEMATIKE	28
5.2 KONSENZUALNA PARTICIPACIJA	29
6. AARHUŠKA KONVENCIJA	30
6.1 DOSTOP DO OKOLJSKIH INFORMACIJ	30
6.2 PRAVICA DO SODELOVANJA V POSTOPKIH SPREJEMANJA ODLOČITEV NA PODROČJU OKOLJA	33
6.2.1 UDELEŽBA JAVNOSTI IN CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI ODLOČANJU O POSEBNIH DEJAVNOSTIH	33
6.2.2 UDELEŽBA CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI NAČRTIH, PROGRAMIH IN POLITIKAH V ZVEZI Z OKOLJEM	34
6.2.3 UDELEŽBA CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI PRIPRAVI IZVRŠILNIH PREDPISOV IN/ALI SPLOŠNO VELJAVNIH PRAVNO OBVEZUJOČIH NORMATIVNIH LISTIN	34
6.3 DOSTOP DO PRAVICE V OKOLJSKIH ZADEVAH	35

7. ISKANJE LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	36
7.1 NIZKO IN SREDNJE RADIOAKTIVNI ODPADKI.....	36
7.2 SKLADIŠČI NSRAO V SLOVENIJI	37
7.3 ODLAGALIŠČE NSRAO	37
7.4 POSTOPEK ISKANJA LOKACIJE ODLAGALIŠČA NSRAO.....	38
7.4.1 IZBOR LOKACIJE S KRITERIJI.....	38
7.4.2 PRIDOBIVANJE LOKACIJ Z ZBIRANJEM PONUDB	39
7.4.3 KOMBINIRAN POSTOPEK.....	39
7.5 POTEK KOMBINIRANEGA POSTOPKA	41
7.6 DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	44
8. PARTNERSTVO.....	48
8.1 DEFINICIJA IN OBLIKE PARTNERSTVA.....	48
8.2 VZPOSTAVITEV PARTNERSTVA	50
8.3 IZVAJANJE PARTNERSTVA	52
8.4 SPREMLJANJE IN OCENJEVANJE PARTNERSTVA	52
8.5 NEUSPEŠNOST PARTNERSTVA	52
9. LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO	54
9.1 NAMEN IN CILJ LOKALNEGA PARTNERSTVA.....	54
9.2 FINANCIRANJE LOKALNEGA PARTNERSTVA.....	55
9.3 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA ARAO.....	57
9.3.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO.....	57
9.3.2 MODEL LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO	59
9.3.3 TEŽAVE PRI VKLJUČEVANJU CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV ...	59
9.4 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA OBČINE KRŠKO	61
9.4.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO.....	61
9.4.2 MODEL LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO	62
9.4.3 DELO V TEMATSKIH ODBORIH.....	63
9.5 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA ODBORA ZA LJUDSKO INICIATIVO ZA SPOŠTOVANJE NAČEL AARHUŠKE KONVENCIJE ...	65
9.5.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO.....	66
9.5.2 TEŽAVE PRI VKLJUČEVANJU CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV ...	66
10. DELOVANJE LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO	67
10.1 TEMATSKI ODBORI	67
10.2 KOORDINACIJSKI ODBOR	70
10.3 SKUPŠČINA.....	70
10.4 NACIONALNI ODBOR.....	70
10.5 TAJNIŠTVO ODBOROV.....	71
10.6 MNENJA IN STALIŠČA ODBOROV	72
10.7 JAVNOST DELOVANJA ODBOROV	72

11. ZAKLJUČEK IN SKLEPI.....	74
12. LITERATURA IN VIRI.....	78
13. PRILOGE	84

PRILOGA A: INTERVJU Z MAG. NADJO ŽELEZNIK

PRILOGA B: INTERVJU S FRANCEM BOGOVIČEM

PRILOGA C: INTERVJU Z JANKOM BOŽIČEM

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 7.4.3.1: Shema postopka iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO do sprejetja uredbe o DLN za odlagališče NSRAO.....	40
Slika 7.5.1: Shema druge stopnje postopka iskanja lokacije za izbor odlagališča NSRAO....	42
Slika 7.5.2: Shema postopka izbora lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO v štirih fazah	43
Slika 9.4.2.1: Model lokalnega partnerstva v občini Krško.....	63
Slika 10.5.1: Organiziranost lokalnega partnerstva v občini Krško	71
Tabela 4.4.1.1: Prednosti in slabosti participacije.....	24

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

RAO – radioaktivni odpadki

NSRAO – nizko in srednje radioaktivni odpadki

VRAO – visoko radioaktivni odpadki

ARAO – Agencija za radioaktivne odpadke

MAAE – Mednarodna agencija za atomsko energijo

NEK – Nuklearna elektrarna Krško

DLN – Državni lokacijski načrt

1. UVOD

Slovenija se je leta 1981 z izgradnjo jedrske elektrarne v Krškem uvrstila med t. i. jedrske države. Med temi državami ostaja Slovenija ena redkih držav, ki za radioaktivne odpadke (tako visoke kot tudi nizko in srednje radioaktivne odpadke) še nima trajne rešitve.

Vlada Republike Slovenije je leta 1991 ustanovila Agencijo za radioaktivne odpadke (v nadaljevanju ARAO), na katero je prenesla odgovornost za trajno odložitev radioaktivnih odpadkov. Leta 1996 je bila sprejeta Resolucija o strategiji rabe in oskrbe Slovenije z energijo, ki se zavzema za ustvarjanje pogojev za izstop Slovenije iz jedrske opcije, vendar pa je kljub temu potrebno zagotoviti čim višjo stopnjo varnosti, dokler bo jedrska elektrarna v Krškem obratovala (Strategija ravnanja z NSRAO, 2000: 4).

V Sloveniji trenutno poteka postopek izbora lokacije za odlagališče nizkih in srednjih radioaktivnih odpadkov (v nadaljevanju NSRAO), in sicer pod okriljem ARAO, ki je v prvem delu postopka izbora lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO na podlagi kabinetnih raziskav izbrala v ožji izbor tri občine¹, ki so predlagale svoje potencialne lokacije za odlagališče. Ena izmed teh treh občin je tudi občina Krško, v kateri trenutno poteka proces t. i. lokalnega partnerstva.

Lokalno partnerstvo sestavljajo trije partnerji, in sicer ARAO, Občina Krško in civilno družbeni akterji oz. prebivalci občine Krško. Prebivalci občine Krško imajo v tem lokalnem partnerstvu priznan status enakovrednega partnerja. Lokalno partnerstvo se izvaja preko dela v tematskih odborih, v katerih sodelujejo predstavniki vseh omenjenih partnerjev.

Namen omenjenega lokalnega partnerstva je zagotavljanje transparentnosti in demokratičnosti aktivnosti, ki potekajo glede priprave Državnega lokacijskega načrta (v nadaljevanju DLN) za izgradnjo odlagališča NSRAO ter aktivno sodelovanje vseh zainteresiranih občanov občine Krško. Končni namen lokalnega partnerstva v občini Krško

¹ To so občine Krško, Brežice in Sevnica. Z omenjenimi občinami je ARAO sklenila lokalno partnerstvo, vendar se je občina Sevnica že umaknila iz postopka iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO zaradi pritiska svojih občanov (Internet 1). Občina Brežice pa je sprejela sklep, da ostane v lokalnem partnerstvu, vendar pod pogojem, da se poišče druga potencialna lokacija za odlagališče NSRAO (Internet 2).

pa je sprejetje sprejemljive rešitve za občino Krško in njene občane glede izgradnje odlagališča NSRAO.

V razvitem svetu se na področju okoljske politike vedno bolj uveljavljajo načela, ki so bila sprejeta leta 1999 v Aarhuški konvenciji oz. Konvenciji o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah. Ta načela omogočajo večjo informiranost širše javnosti ter možnost sodelovanja civilne družbe pri odločanju o okoljskih tematikah.

Ena izmed podpisnic Aarhuške konvencije je tudi Republika Slovenija. Omenjena načela so vključena tudi v Program delovanja lokalnega partnerstva, ki se trenutno izvaja v občini Krško.

2. METODOLOŠKI NAČRT

2.1 OPREDELITEV OBRAVNAVANE PROBLEMATIKE

Vključevanje civilne družbe ter kakovostno informiranje širše javnosti na področju okoljskih tematik sta v zadnjem času vedno bolj aktualni temi v sodobnem svetu. Omenjeni tematiki je bilo namenjeno precej pozornosti tudi v postopku iskanja lokacije za izgradnjo NSRAO v Republiki Sloveniji. Pomembno vlogo znotraj omenjenega postopka ima tudi lokalno partnerstvo, ki je bilo vzpostavljeno v treh slovenskih občinah. Z lokalnim partnerstvom v Sloveniji še nimamo veliko izkušenj, zato so se slovenski strokovnjaki pri pripravljanju modela lokalnega partnerstva oprli na nekatere izkušnje v tujini. Pravno podlago pravice do informiranja javnosti in sodelovanja civilne družbe pa zagotavlja Aarhuška konvencija, katere podpisnica je tudi Republika Slovenija, ki se je s tem podpisom med drugim zavezala, da bo civilni družbi zagotovila možnost sodelovanja pri odločanju na področju okoljskih zadev.

2.2 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomskega dela je predstaviti postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO, ki trenutno poteka v Republiki Sloveniji, ter delovanje lokalnega partnerstva v občini Krško. Raziskati želim načine sodelovanja civilne družbe v lokalnem partnerstvu v občini Krško ter v celotnem postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO. Predstaviti želim tudi načine informiranja javnosti v lokalnem partnerstvu v občini Krško ter v celotnem postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

Ugotoviti želim, ali so bila pri vzpostavljanju lokalnega partnerstva v občini Krško spoštovana osnovna načela Aarhuške konvencije oz. Konvencije o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah.

Ugotoviti želim razlike v pogledih na vzpostavljanje ter izvajanje lokalnega partnerstva v občini Krško med predstavniki treh partnerjev (ARAO, Občino Krško ter občani občine Krško), ki sodelujejo v omenjenem lokalnem partnerstvu.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti ali lahko civilna družba aktivno sodeluje in soodloča v lokalnem partnerstvu, ki se trenutno izvaja v občini Krško. Moja teza je tako naslednja:

Teza: Lokalno partnerstvo v občini Krško omogoča civilno družbenim akterjem, skozi delovanje v odborih lokalnega partnerstva, sodelovanje pri odločanju o izgradnji odlagališča NSRAO na lokaciji Vrbina v občini Krško.

2.3 OPREDELITVE POJMOV

2.3.1 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO

Lokalno partnerstvo se je v občini Krško vzpostavilo kot pogodbeni status med Občino Krško in ARAO, in sicer za čas od podpisa Pogodbe o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov do sprejema Državnega lokacijskega načrta² za odlagališče NRSRAO s strani Vlade Republike Slovenije ter objave v Uradnem listu Republike Slovenije (Pogodba o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov do sprejema državnega lokacijskega načrta za odlagališče NRSRAO, 3. člen).

V lokalnem partnerstvu sodelujejo trije enakovredni partnerji, in sicer ARAO, Občina Krško ter občani občine Krško. Namen vzpostavitve lokalnega partnerstva v občini Krško je aktivno sodelovanje vseh zainteresiranih pri razpravi o vseh zadevah glede prostorskega umeščanja odlagališča NSRAO in pripadajoče infrastrukture.

² Državni lokacijski načrt je državni izvedbeni prostorski akt, s katerim se podrobneje načrtuje prostorska ureditev državnega pomena, v omenjenem primeru je to odlagališče NSRAO. Z omenjenim aktom se določijo lokacijski pogoji in prostorski ukrepi. Priprava Državnega lokacijskega načrta za izgradnjo odlagališča NSRAO se je začela leta 2004, in sicer na pobudo ministra za okolje in prostor.

2.3.2 CIVILNA DRUŽBA IN CIVILNO DRUŽBENI AKTERJI

Termin civilna družba je prvotno pomenil isto kot država oz. politična družba. Kot samostojna, od oblasti ločena entiteta pa je začela funkcionirati med francosko revolucijo (Tester v Konajzler, 2004: 21).

Bibič omenja kot jedro sodobne civilne družbe predvsem prostovoljne asociacije. T. i. »javne interesne skupine«, ki delujejo v obrambo javnih interesov (kot so npr. ekologija, človekove pravice) vedno bolj napolnjujejo avtonomne prostore civilne družbe. V avtonomnih prostorih civilne družbe posamezniki premagujejo osamljenost, izgubljenost ter sebičnost, in sicer z oblikovanjem širših kolektivnih entitet. Civilna družba tako s svojim razvejanim asociacijskim življenjem pomeni pravo »šolo demokracije«, saj navaja posameznike na sožitje z drugimi, hkrati pa jim razkriva vsebino in smisel širših interesov in skupnih vrednot in jih usposablja za javno delovanje in kolektivno akcijo, v kateri se učijo usklajevanja svojih kratkoročnih interesov z oddaljenimi cilji (Bibič, 1997: 127 – 130).

Civilna družba tako vključuje vse družbene skupine, celoto prostovoljnih državljanskih in družbenih organizacij, tako formalne strukture, kot so društva, klubi ter organizacije, ki imajo svoje statute, kot tudi neformalna družbena mrežja³.

Civilna družba lahko obstaja samo avtonomno v odnosu do države in kapitala. To pomeni, da avtonomija od države izključuje iz civilne družbe tiste organizacije, ki si prizadevajo osvojiti pozicije javne oblasti, avtonomija od kapitala pa izključuje tiste organizacije, ki so profitno usmerjene (ibid.).

2.3.3 JAVNA SFERA, JAVNOST IN CIVILNO DRUŽBENI AKTERJI

Akterji civilne družbe vstopajo v javno sfero, v kateri tekmujejo z ostalimi akterji, kot so mediji ter politični in ekonomski akterji. Javnost deluje v javni sferi, ne pa tudi v političnem sistemu in političnih procesih, medtem ko civilno družbeni akterji delujejo v političnem sistemu ter političnih procesih, kot je npr. odločanje. Civilno družbeni akterji imajo znotraj

³ Glej Predlog Metodologija vključevanja nevladnih organizacij v pripravo, izvajanje in vrednotenje politik in pravnih aktov na državni ravni. (2005). Strokovna skupina pri Centru za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.

javne sfere nalogo ohranjati javno sfero kot specifični družbeni prostor, v katerem potekajo komunikacijski procesi med različnimi akterji. Omenjeni komunikacijski procesi omogočajo družbeno samorefleksijo⁴.

2.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V prvem delu diplomske naloge bom podrobneje prikazala dva koncepta, in sicer koncept odnosov z javnostjo, preko katerega lahko vplivamo na javno mnenje, ter koncept deliberativne demokracije, v kateri delujejo civilno družbeni akterji. V okviru koncepta odnosov z javnostjo bom predstavila Schutzevo teorijo družbene konstrukcije znanja, Moscovicijevo teorijo socialnih reprezentacij ter Grundmannovo popularizacijo strokovnega znanja, nato pa bom opisala še teorijo deliberativne demokracije in njeno uvajanje na področje okoljskih tematik.

V nadaljevanju bom na kratko predstavila Aarhuško konvencijo in tri stebre demokratičnih pravic civilne družbe na področju varstva okolja, ki jih omenjena konvencija uvaja.

V drugem delu diplomske naloge bom podrobneje predstavila potek postopka iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO, ki se trenutno izvaja v Republiki Sloveniji ter občini Krško. V zadnjem delu pa bom s pomočjo izvedenih intervjujev in analize sekundarnih virov predstavila lokalno partnerstvo v občini Krško, in sicer z vidika vseh treh sodelujočih partnerjev: ARAO, Občine Krško in občanov oz. civilno družbenih akterjev v občini Krško.

2.5 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Pri pisanju diplomske naloge sem uporabila naslednjo metodologijo:

- analiza primarnih virov (analiza zakonodaje s področja NSRAO v Republiki Sloveniji);
- analiza in interpretacija sekundarnih virov (analiza izbrane literature in strokovnih člankov);

⁴ Glej Predlog Metodologija vključevanja nevladnih organizacij v pripravo, izvajanje in vrednotenje politik in pravnih aktov na državni ravni. (2005). Strokovna skupina pri Centru za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.

- analiza in interpretacija internetnih virov;
- študija primera (primer lokalnega partnerstva v občini Krško) ter
- standardizirani intervjuji (intervju z gospo Nadjo Železnik iz ARAO, intervju z županom občine Krško gospodom Francem Bogovičem ter z gospodom Jankom Božičem, članom Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije).

3. RIZIČNE TEHNOLOGIJE

3.1 RIZIČNE TEHNOLOGIJE IN JAVNOST

Zavest o rizičnih tehnologijah⁵ je v razvitih zahodnih državah nastajala postopno, saj se je postopno spreminjalo tudi razumevanje teh tehnologij (jedrska, kemična, genska), katerih uporaba je imela posledice predvsem na človeka in njegovo okolje. Sprememba v razumevanju rizičnih tehnologij je nastajala tako znotraj znanosti kot tudi v širši javnosti, ki je posledice omenjenih tehnologij občutila na lastni koži (Lukšič, 1999).

Znanost je sprva skušala posledice tehnologije na človeka in naravo razumeti kot stranske, neželene in nenameravane učinke. Takšno razumevanje seveda ni prispevalo k zmanjševanju rizika tehnologije, temveč je mnogokrat učinkovalo motivacijsko pri odločitvah za razvoj nove generacije iste tehnologije. Javnost pa se je začela prebujati in javno izražati zahteve po sodelovanju civilno družbenih akterjev v odločitvah, ki zadevajo rizične tehnologije. Posledično so se v razvitih industrijskih družbah na različnih ravneh razvili instrumenti javnega nadzora nad proizvodnjo in implementacijo omenjenih tehnologij. Vzporedno s tem procesom je potekal tudi proces pluralizacije znotraj znanosti, ki se je tako morala soočiti z različnimi strokovnimi pogledi na rizične tehnologije (Lukšič, 1999).

3.2 RIZIČNA DRUŽBA

Do pomembnega premika v razumevanju rizičnih tehnologij je prišlo sredi osemdesetih let dvajsetega stoletja, ko je sociolog Ulrich Beck zgradil nov koncept razumevanja družbe – gre za tako imenovano rizično družbo. Ta družba je po njegovem mnenju prav zaradi rizikov, posledic in učinkov rizičnih tehnologij spremenila svojo osnovno notranjo strukturo, temu pa je posledično treba prilagoditi tudi politični sistem in procese odločanja (Lukšič, 1999).

Beck meni, da je rizik sodobno orodje, ki nam omogoča predvidevanje oz. napovedovanje posledic človeških dejanj. Seveda je vsaka družba že doživela nevarnost, vendar je v

⁵ Več o tem glej v Lukšič, Andrej A. (1999). Rizična tehnologija: izziv demokraciji (k politični ekologiji). Časopis za kritiko znanosti, let. 27, št. 193, ŠOU Ljubljana.

sodobnem svetu tveganje prisotno povsod – je globalno (Beck, 1999: 3-4). Kljub temu pa tveganje ni enakomerno razporejeno po vsem svetu, temveč je najbolj prisotno v najrevnejših državah (Beck, 1999: 5).

Rizik je po Beckovem mnenju nujno povezan z napredkom in odločitvami, saj odločitve same po sebi vsebujejo neko negotovost in tveganje. Rizika ne smemo enačiti z uničenjem, saj pomeni samo neko grožnjo uničenja oz. nevarnosti. Po Beckovem mnenju se tako sodobne družbe nahajajo nekje med varnostjo in nevarnostjo oz. uničenjem (Beck, 1999: 135).

Riziki, ki nastajajo v sodobni družbi, so posledica tehnološkega razvoja oz. človekove nadvlade nad tehnologijo. Ključni problem pa ni v znanju in človekovem obvladovanju tehnologije, temveč v razhajanju med institucijami industrijske družbe in univerzalnimi načeli moderne države (človekove pravice, skepticizem, enakost.). Beck meni, da se v institucijah industrijske družbe lahko le delno uresničijo omenjena univerzalna načela moderne države. Vsi ekološki problemi, s katerimi se soočamo, so posledica uspehov modernizacijskih procesov industrijske družbe. Ti uspehi so presegli pričakovanja industrijske družbe, zato je potrebno korenito spremeniti industrijsko družbo in njene institucije (Beck v Lukšič, 1999: 56-57).

Beck trdi, da tehnokratski model, ki še vedno obstaja v modernih družbah, predpostavlja, da znanost rizike »ugotavlja«, javnost pa jih »zaznava«. Tako se družba deli na strokovnjake in nestrokovnjake oz. laike. Velja torej prepričanje, da je potrebno javnost »zasuti« s tehničnimi podrobnostmi, tako da le-ta ne zavrača tehnološkega napredka. Kadar pride do odpora v javnosti, je le-ta označen kot čisti informacijski problem oz. problem nezadostne informiranosti javnosti. Če se kljub zadostni informiranosti pojavi odpor v javnosti, je to posledica njene iracionalnosti. Stroka je tako prepoznana kot racionalna, javnost pa kot iracionalna (Beck v Harej, 2002: 12).

Beck ugovarja trditvi, da je odpor javnosti do znanstvenih definicij rizika posledica njene iracionalnosti, saj trdi, da znanstvene definicije tveganj niso edine ali edine pravilne. Če neko mnenje ni znanstveno utemeljeno, to še ne pomeni, da je zato iracionalno, meni Beck (Beck v Harej, 2002: 13).

3.3 POMEN KOMUNIKACIJSKIH IN ODLOČEVALSKIH OBLIK NA PODROČJU RIZIČNIH TEHNOLOGIJ

Kadar govorimo o varnosti rizičnih tehnologij, se ponavadi dotaknemo le posledic, ki jih imajo tovrstne tehnologije na človeka in njegovo okolico, ne pomislimo pa na komunikacijske in odločevalske oblike, v katerih se sprejemajo pomembne odločitve glede rizičnih tehnologij.

V zadnjih letih so komunikacijske in odločevalske forme vedno bolj prisotne v strokovnih in javnih polemikah, najbolj pa so stopile v ospredje ravno ob razpravah o rizičnih tehnologijah. Problemov, ki so povezani z rizičnimi tehnologijami, tako danes ni več možno reševati s pomočjo ciljnoracionalnega pristopa, saj niso pomembne le posledice, ki jih povzroča razvoj tovrstne tehnologije človeku in naravi, temveč so pomembne tudi komunikacijske in odločevalske oblike, v katerih potekajo komunikacijski in odločevalski procesi (Lukšič, 1999: 15-16).

3.4 VKLJUČEVANJE CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV V KOMUNIKACIJSKE IN ODLOČEVALSKE PROCESSE NA PODROČJU RIZIČNIH TEHNOLOGIJ

Glede na tok informacij poznamo dve vrsti komuniciranja (Ogorelec, 1995: 17):

- enosmerno (tok informacij je enosmeren, javnost je samo obveščena, ni povratnega toka informacij) in
- dvosmerno (tok informacij je dvosmeren, javnosti so posredovani predlogi, na katere se le-ta nato odzove in poda povratne informacije).

Ko govorimo o vključevanju javnosti v komunikacijske procese, je pomembno ugotoviti, kateri komunikacijski model je najustreznejši. Kos ugotavlja, da so ustreznejši tisti komunikacijski modeli, ki predvidevajo interaktivno dvosmerno komuniciranje (Kos, 2002: 21).

Dvosmerna komunikacija med znanostjo in javnostjo temelji na aktivnem sodelovanju obeh strani, kar pomeni, da se pogledi obeh bolj dopolnjujejo kot nasprotujejo. Znanost vidi predvsem kvantitativne vrednosti (ožji, natančnejši pogled), javnost pa vidi predvsem kvalitativne vrednote (širši pogled, večji pomen daje socialnim, psihološkim in etičnim

posledicam). To aktivno sodelovanje med znanostjo in javnostjo ni zgolj razmerje, v katerem znanost podučuje javnost in je ta samo naknadno obveščena o dejavnostih, temveč so civilno družbeni akterji vseskozi vključeni v proces odločanja in dajejo svoje predloge, ki se kasneje lahko tudi upoštevajo (Lukšič, 1998).

Ena izmed prednosti dvosmernega komuniciranja med znanostjo in javnostjo je tudi večje zaupanje javnosti v znanstvene oz. strokovne informacije, kar ima za posledico bolj učinkovito in trajno komuniciranje (ibid.)⁶.

Pomembno pravilo pri komuniciranju z javnostjo je »enkratnost vsakokratnega komunikacijskega projekta« (Kos, 2002:22). To je tudi razlog, da je potrebno teoretska načela komuniciranja z javnostmi prilagajati posameznim primerom in okoliščinam.

V preteklem desetletju je bil za Slovenijo na področju ravnanja z radioaktivnimi odpadki značilen izredno negativen odnos splošne in posebnih javnosti do omenjene problematike. Javnost je bila nezaupljiva, saj je odločanje o vseh pomembnih stvareh potekalo v zaprtih krogih. Javnost ni bila obveščena, informacije pa so prihajale v javnost zgolj kot neformalne govorice. Posledica izključenosti civilno družbenih akterjev je bila izguba zaupanja v institucije, ki so bile odgovorne za reševanje problematike ravnanja z radioaktivnimi odpadki. V javnosti je prišlo do odpora do vsakršnih rešitev (Kos, 2000: 20).

Mansouri (Mansouri v Kos, 2000: 20) meni, da se lahko takšnim situacijam izognemo. Trdi, da je potrebno tvegati in javnosti zaupati. Javnost je potrebno informirati ter civilno družbene akterje vključiti v pomembnejše odločitve o konkretnih posegih. Tako se pri javnosti in civilno družbenih akterjih vzpostavi mehanizem možnosti nadzora, kar posledično lahko privede do večjega občutka varnosti.

Lukšič meni, da je »izziv politike v tem, da zagotovi primerne forme in procese, ki bodo omogočili vključevanje civilno družbenih akterjev in ki bi pripomogli k učinkovitejšem reševanju problemov« (Lukšič, 99: 113). Nujni pogoj za vzpostavitev komunikacije med

⁶ Na podlagi tega spoznanja so v nekaterih državah v ZDA nasprotnikom odlagališč NSRAO priskrbeli finančna sredstva, s katerimi so po lastni izbiri plačali izvedence, katerim so zaupali. Če so se nova mnenja ujemala s prejšnjimi, je zaupanje javnosti v stroko naraslo (Lukšič, 1998).

strokovnjaki, politiko in civilno družbenimi akterji ter javnostjo so ustrezne komunikacijske in odločevalske oblike. Če ni ustreznih komunikacijskih in odločevalskih oblik na sistemski ravni, jih prizadeti slej kot prej sami vzpostavijo (ibid.).

4. KONCEPT ODNOSOV Z JAVNOSTJO

4.1 DRUŽBENA KONSTRUKCIJA ZNANJA

Pomemben prispevek na področju preučevanja posredovanja informacij od stroke k javnosti je delo avstrijsko ameriškega fenomenologa Alfreda Schutza z naslovom Družbena konstrukcija znanja⁷, ki temelji na predpostavki, da je vse znanje, tako strokovno kot laično, konstrukcija. Schutz trdi, da gre za družbeno konstrukcijo znanja. Po njegovem mnenju ni pomembno le, kaj nekdo ve, temveč tudi, kako to ve, saj ni pomembna samo informacija, ampak tudi pot te informacije do posameznika, posameznikova reakcija na posredovano informacijo ter način (kako) in vzrok (zakaj) posredovanja informacije. Pri tem je potrebno izpostaviti vprašanje interesa oz. potrebe posameznika, da pride v stik z nekim znanjem ali da ga osvoji (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 610).

Schutz se je ukvarjal tudi z vprašanjem, kakšni nagibi vodijo odrasle ljudi, da sprejmejo nekatere stvari brez pridržkov, ostale pa pojmujejo kot vprašljive oz. čutijo potrebo po pridobitvi dodatnih informacij o določeni zadevi. Pri iskanju odgovora na omenjeno vprašanje si je Schutz pomagal s konstrukcijo treh idealnih tipov, in sicer: izvedenca oz. strokovnjaka, dobro obveščenega državljana in človeka z ulice. Znanje izvedenca oz. strokovnjaka obsega omejeno področje, v okviru katerega je znanje zelo razločno in artikulirano, saj strokovnjakova mnenja temeljijo na dokazanih trditvah. Znanje dobro obveščenega državljana zajema razumsko utemeljena mnenja na področjih, za katera ve, da so zanj vsaj posredno pomembna. Njegovo znanje ni izvedensko znanje in si to tudi ne prizadeva biti, vendar ne privoli v temeljno nedoločenost receptnega znanja ali v iracionalnost nerazjasnenih občutij. Znanje človeka s ceste pa je delovno znanje številnih področij, ki niso povezana med seboj. To lahko imenujemo tudi znanje o receptih, saj recepti označujejo postopke, na katere se ne more zanesti, četudi jih povsem ne razume. Kljub vsemu je ta oblika znanja za praktične namene še vedno dovolj natančna. Schutz je mnenja, da je vsak človek v

⁷ Več o tem glej Pek Drapal, Drevenšek (2001). Participacija javnosti kot del strategije odnosov z javnostmi pri prostorskem planiranju. Teorija in praksa, let. 38, št. 4.

svojem življenju v vsakem trenutku del vsakega izmed zgoraj omenjenih tipov. Poleg tega se vsak človek zaveda, da velja enako za vse soljudi (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 610-611).

Pri tem se zastavlja vprašanje, zakaj se strokovnjaki na določenem področju odločajo za vključevanje posameznikov, ki razpolagajo z laičnim znanjem, pri sprejemanju odločitev na posameznem strokovnem področju (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 611).

Odgovor na zastavljeno vprašanje najde Schutz v premestitvi interesa. Premestitev interesa se zgodi, ko določimo neko že sprejeto stanje stvari kot področje, na katerem si želimo dialog s strokovnjaki oz. aktivnejši odnos z namenom nadaljnjega raziskovanja področja. Pri tem se zgodi, da prehaja posameznik iz enega zgoraj navedenega tipa znanja v drugega. Tako imamo npr. na eni strani strokovno znanje, ki ga je potrebno v razumljivi obliki posredovati javnosti, na drugi strani pa mnenja in stališča javnosti, ki jih pridobimo skozi različne postopke participacije javnosti. Ta mnenja in stališča javnosti mora nato strokovnjak predelati v informacije, ki bodo koristne za njegovo nadaljnje delo. Ta cikel predstavlja t. i. kroženje zalog znanja, posledica le-tega pa je družbena distribucija znanja (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 612).

4.2 TEORIJA SOCIALNIH REPREZENTACIJ

Avtor, ki se je ukvarjal s povezavami med javnostjo in znanostjo je francoski socialni psiholog Serge Moscovici, ki se proučeval konstrukcijo vsakdanjega znanja pod vplivom strokovnega znanja. Omenjeni avtor trdi, da danes več ne obstajajo t. i. arhaične zaloge znanja (zdrav razum, različni miti), saj so »izginile« s pojavom popularizacije znanosti oz. njenih teorij (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 612-613).

Moscovici trdi, da v sodobnem svetu obstajajo t. i. amaterski znanstveniki, ki svoje znanje pridobivajo iz množičnih medijev (predvsem revije in znanstvene priloge v časopisju ter televizijskih oddajah) in prilagajajo strokovno znanje na »stopnjo« laične javnosti. Tako Moscovici v svoji teoriji socialnih reprezentacij⁸ trdi, da je naš vsakdanji zdrav razum

⁸ Omenjena teorija je ena pomembnejših teoretskih in raziskovalnih smeri v socialni psihologiji, ki proučuje naravo vsakdanjega znanja oz. subjektivne konstrukcije družbene realnosti, njen začetnik pa je prav Serge Moscovici (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 612).

usedlina popularnih teorij in ideologij, ki krožijo v družbi in ki si jih ljudje delijo v procesih komunikacije in socializacije (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 613).

4.3 POPULARIZACIJA STROKOVNEGA ZNANJA

Z vprašanjem popularizacije strokovnega znanja se je ukvarjal Grundmann. Zanima ga predvsem zakaj in kdaj se je pojavila potreba, da strokovno znanje prodre do laikov. Grundmann meni, da so začeli strokovnjaki svoje strokovno znanje prenašati laični javnosti med drugim tudi zaradi zmanjševanja proračunov in pritiskov s strani tisti, ki so financirali njihovo delo. Strokovnjaki so jim (tistim organizacijam ali posameznikom, ki so jim zagotavljali finančna sredstva) želeli dokazati, da je njihovo delo uporabno tudi v vsakdanjem življenju (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 614).

Avtor trdi, da je potrebno ločevati med znanstvenimi ugotovitvami in njihovim predstavljanjem oz. posredovanjem v množičnih medijih⁹. Ugotovil je, da obstaja med strokovnim dejstvom oz. znanstvenim odkritjem in poskusom obveščanja o tem dejstvu oz. odkritju javnosti, t. i. dvojni intrizični odnos. Prvi intrizični odnos sestavljajo didaktični in prepričevalni elementi, ki so bistvena vsebina znanstvenikove predstavitve javnosti, sestavine drugega intrizičnega odnosa pa so vizualne in retorične strategije pri komuniciranju z javnostjo. Pri tem je potrebno poudariti, da je na boljšem strokovnjak, ki zna bolje aktivirati drugi intrizični odnos (ibid.).

Grundmann trdi, da sodobni strokovnjaki niso samo svetovalci v procesih sprejemanja odločitev, temveč preko množičnih medijev vplivajo na javno mnenje, kar ima za posledico spremembo načina komunikacije med strokovnjaki in javnostjo (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 615).

⁹ Pri proučevanju se opre na raziskovanje medsebojnih odnosov med tremi različnimi skupinami akterjev, in sicer med (Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 614): strokovnjaki, javnostjo (laična in ekspertna) in političnimi predstavniki moči.

Popularizacija strokovnega znanja je po Grundmannovem mnenju v najboljšem primeru ustrezno poenostavljanje znanstvenih dejstev, v najslabšem pa »oskrnitev« podatkov s strani množičnih medijev¹⁰ (ibid.).

4.4 PARTICIPACIJA

Rizične tehnologije sprožajo zahteve po participaciji. Najpomembnejši motiv za nastop organiziranih ali spontanah skupin neposredno prizadetih je strah, ki ga je po mnenju Lukšiča (Lukšič, 1999: 113) potrebno reševati s participacijo.

4.4.1 PREDNOSTI IN SLABOSTI PARTICIPACIJE

V naslednji tabeli so predstavljeni nekateri najpogostejši argumenti za participacijo in proti participaciji.

Tabela 4.4.1.1: Prednosti in slabosti participacije

NAZIV ARGUMENTOV	ARGUMENTI ZA PARTICIPACIJO	ARGUMENTI PROTI PARTICIPACIJI
PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA	Reševanje konflikta z dialogom; civilno družbeni akterji imajo priznan status partnerja, zato je proces participacije bolj pomemben od rezultatov.	Grožnja osnovnim načelom predstavniske demokracije: radikalna demokracija je neustavna, ker zmanjšuje moč izvršilne veje oblasti. Javnost je vključena le v enosmerno informiranje in razprave, odločajo pa demokratično izvoljeni predstavniki.
INTERES JAVNOSTI IN POMEN SODELOVANJA	Pomemben je odziv javnosti, ki strokovnjakom in politikom omogoča sprejemanje odločitev in interpretacijo le-teh pred volivci. Dejstvo, da javnost in civilno družbeni akterji določenim predlogom ne nasprotujejo, povečuje možnosti za uspešno uresničitev in izvajanje projekta.	Civilno družbeni akterji v zvezi z večino zadev niso motivirani za participacijo.
UČINKOVITOST PROCESA (vsebinska in finančna)	Javnost in civilno družbeni akterji so dragocen vir informacij, kar pripomore k vsebinski izboljšavi različnih dokumentov in tudi k smotrnejši rabi finančnih virov.	Težko je objektivno ovrednotiti rezultate akcij, s katerimi se spodbuja participacijo civilno družbenih akterjev, zato je tudi težko utemeljiti porabo časa in denarja. Sodelovanje civilno družbenih akterjev je počasno in zahteva veliko finančnih sredstev.
ODNOS MED STROKOVNJAKI	Participacija omogoča razvoj	Vmešavanje laične javnosti v

¹⁰ Omenjena popularizacija strokovnega znanja znanstvenikom služi tudi kot "politični resurs v javnem diskurzu". Znanstveniki lahko na ta način diskreditirajo delo svojih kolegov, s katerim se ne strinjajo. Zato ne moremo razločevati med »čistim ekspertnim znanjem« in »populariziranim ekspertnim znanjem«, temveč lahko govorimo samo o stopnji – popularizacija strokovnega znanja je torej vprašanje stopnje (Grundmann v Pek Drapal, Drevenšek, 2001: 615).

ALI ODLOČEVALCI IN LAIKI	humanejših odnosov med uporabniki in predstavniki oblasti.	strokovno delo ogroža avtonomnost stroke.
KULTURA KOMUNICIRANJA	Participacija zmanjšuje verjetnost odtujenosti uporabnikov.	Predstavniki civilno družbenih akterjev ponavadi niso pripravljeni prisluhniti argumentom nasprotne strani, zato prihaja do medsebojnih prerekanj in žalitev.

Vir: Pek Drapal, Drevenšek (2001: 617).

5. DELIBERATIVNA DEMOKRACIJA

Osrednji element vseh sodobnih teorij o demokraciji so različne komunikacijske aktivnosti med državljani, saj so pomembne za participacijo državljanov. Različne teorije demokracije se razlikujejo glede na »(za)želeno« stopnjo sodelovanja državljanov (Nino, 1996: 112). Ena izmed omenjenih teorij je tudi deliberativna demokracija¹¹.

Deliberativna demokracija je normativni model, »ki poskuša nadgrajevati in mestoma popraviti obstoječo stvarnost reprezentativnih demokracij« (Pinter, 2004: 413). Glavna značilnost deliberativne demokracije je povezanost večinskega odločanja in javnega razpravljanja oz. posvetovanja. Politična legitimnost izhaja iz široke javne debate, zato ima pomembno vlogo tudi (pre)oblikovanje mnenj z dialogom (Pinter, 2004: 412 - 413).

Bohman in Rehg opredelita deliberativno demokracijo kot obliko politične organiziranosti družb, v kateri se z razpravljanjem oz. s posvetovanjem v splošni javnosti rešujejo pomembnejša skupna vprašanja. Tako lahko model deliberativne demokracije označimo kot »model, v katerem se politične odločitve oblikujejo na preseku formalnih in neformalnih tokov komuniciranja« (Bohman in Rehg v Pinter, 2004: 50).

Deliberativnost je po mnenju Przeworskega oblika diskusije, katere namen je sprememba preferenc, na podlagi katerih se ljudje odločajo kako delovati. Deliberativna demokracija postane politična takrat, kadar določena diskusija pripelje do odločitve z glasovanjem (Przeworski, 1998: 140).

¹¹ Avtor pojma deliberativna demokracija je Joseph Bessette, na dokončno teoretsko uveljavitev pojma deliberativna demokracija pa sta vplivala predvsem Josuha Cohen in Jürgen Habermas, kmalu pa se jima je pridružila še vrsta drugih avtorjev, kot so npr. Bohman, Dyzek, Elster idr. (Pinter, 2004: 58).

Pomembno vlogo v deliberativni demokraciji ima javno razpravljanje, ki mora biti pravično, saj je le tako lahko merilo za enakost. V literaturi o deliberativni demokraciji se pojavlja javno nastopanje kot nepristranski postopek, ki daje državljanom enake možnosti vplivanja na skupne odločitve (Pinter, 2004: 51).

Warren in Chambers menita, da lahko deliberativno demokracijo razumemo kot vzajemno razumevanje, ki pa ne pomeni konsenza med državljani, temveč pripravljenost na reševanje konfliktov s pogovorom/z dogovorom (Warren, Chambers v Smith, 2003: 59). Deliberativna demokracija »zahteva« od državljanov spoštovanje mnenj ostalih soudeležencev, zagotavljanje enakosti, odprtost ter izogibanje nepotrebnim konfliktom (Gutmann in Thompson v Smith, 2003: 60).

Model deliberativne demokracije je bil podvržen tudi številnim kritikam nekaterih avtorjev. Stokesova npr. trdi, da ima deliberativna demokracija včasih ravno nasprotno učinke od željenih, saj lahko državljanom s pomočjo manipulacije (npr. s strani medijev) spremeni njihove preference in jim »vsili« interese določenih skupin (Stokes, 1998: 136).

Przeworski meni, da lahko deliberativna demokracija vodi v »ideološko dominacijo«, saj lahko zmanipulira ljudi, da se oklepajo prepričanj, ki zanje niso koristna (Przeworski, 1998: 141).

Youngova izraža pomisleke glede enega najpomembnejših elementov deliberativne demokracije, to je demokratičnega dialoga, ki je po njenem mnenju preveč strogo določen v svoji obliki in stilu. Njegove značilnosti so: vljudnost, red, korektna argumentacija, kar ima lahko za posledico »utišanje« nasprotnikov oz. tistih, ki niso večji argumentiranja v omenjenem dialogu (Young v Smith, 2003: 57).

S pomenom deliberativne demokracije se je ukvarjal tudi John Rawls, ki ga nekateri predstavljajo kot najpomembnejšega filozofa anglosaškega sveta 20. stoletja (Škrlep, 200: 77). Rawls postavi kot bistvo deliberativne demokracije idejo o posvetovanju. Posvetovanje je komunikacijska oblika, preko katere si državljani izmenjujejo svoja stališča in poglede ter tako razpravljajo o razlogih, s katerimi si odgovarjajo na javnopolitična vprašanja (Rawls v Pinter, 2004: 415).

Deliberativna demokracija je po Rawlsovem mnenju sestavljena iz treh elementov, in sicer:

- ideje o javnem razumu¹²;
- ustavnih okvirjev demokratičnih institucij ter
- ustreznega znanja in želja prebivalcev, da se pri svojih političnih odločitvah ravna skladno z javnim razumom (ibid.).

Razum javnosti nastopi takrat, ko je javni razum sprejemljiv za vse akterje odločanja o ustavnih temeljih in tako presega interese posameznikov ali skupin (ibid.).

Znotraj ustavnega okvira demokratičnih institucij mora obstajati prostor za posvetovalna telesa oblasti. Rawls je poudaril tudi pomen institucij, ki morajo omogočati in spodbujati javno posvetovanje (ibid.).

Kadar so državljani udeleženi oz. sodelujejo v javnih razpravah, morajo vzajemno priznavati in spoštovati ostale udeležence, saj le tako legitimno uresničujejo svoje interese, hkrati pa na primeren način prepoznavajo interese ostalih, zato je deliberativna demokracija po Rawlsovem mnenju »skladna z ohranjanjem stabilne in urejene družbe« (Pintar, 2004: 416). Rawls meni, da je razprava med ljudmi koristna oz. ima pozitivne posledice, saj širi obzorja in znanje ter omogoča zaznavanje napak (Nino, 1996: 110).

Pomembno vlogo ima tudi formalizacija pravil v deliberativnih praksah, kar pomeni, da je potrebno v vsaki razpravi upoštevati določena pravila, brez katerih izgubi svoboda govora svojo vrednost. Potrebno pa je razločevati med »pravili reda in pravili, ki omejujejo svobodo govora« (Rawls v Pinter, 2004: 416).

¹² »Javni razum je v demokratični družbi razum enakih državljanov, ki kot kolektivno telo izvajajo odločilno politično in prisilno moč drug na drugega s sprejemanjem zakonov in spreminjanjem ustave. To najprej pomeni, da omejitve, ki jih nalaga javni razum, ne zadevajo vseh političnih vprašanj, pač pa samo tista, ki zadevajo t. i. ustavne temelje in osnovna vprašanja o pravici.« (Rawls v Pinter, 2004: 408)

5.1 DELIBERATIVNA DEMOKRACIJA IN OKOLJSKE TEMATIKE

Eden najpomembnejših avtorjev na področju uvajanja deliberativne demokracije v okoljske tematike je John Dyzek. Dyzek meni, da ima uvajanje deliberativne demokracije na področje okoljskih tematik številne prednosti, saj se izboljša pretok informacij med akterji, ki sodelujejo na omenjenem področju. Prihaja do t. i. povratnega toka informacij oz. feedbacka, kar pomeni, da je tok informacij dvosmeren, informacije pa lahko prispevajo tudi tisti, ki so neposredno prizadeti zaradi določenih odločitev oz. že imajo izkušnje na določenih področjih. Prihaja tudi do zmanjšanja koordinacijskih problemov deliberativnih institucij, saj razprave potekajo pred odločitvami, zato se poveča sodelovanje državljanov (Dyzek v Smith, 2003: 61-63).

Deliberativni postopki v okoljskih tematikah zagotavljajo pogoje za izražanje in soočenje različnih mnenj o obravnavanih okoljskih problemih. Miller meni, da ima javna debata t. i. »moralni učinek«, kar pomeni, da zmanjša iracionalne preference, ki temeljijo na napačnih empiričnih prepričanjih. Pomembno je tudi poudariti, da je v okolju deliberativne demokracije težje braniti preference, ki temeljijo na osebnih koristih (Miller v Smith, 2003: 63).

Godin trdi, da deliberativna demokracija zagotavlja najboljše mehanizme, s pomočjo katerih se lahko ljudi prepriča v pomembnost okoljevarstvenih tematik (Godin v Smith, 2003: 64). Deliberativna demokracija zagotavlja pogoje, s pomočjo katerih državljani vstopajo v ekološke razprave ter osvajajo znanje in vrednote s področja ekologije, kar posledično privede do internaliziranja omenjenega znanja in vrednot v vsakdanje življenje (Barry, Godin v Smith, 2003: 64).

Graham Smith v svojem delu *Deliberative Democracy and the Environment* omenja tri potencialne deliberativne modele, ki lahko motivirajo državljane k večji participaciji v odločevalskih procesih, in sicer: mediacijo, zbor občanov ter civilno iniciativo. S pomočjo omenjenih treh modelov bi lahko po Smithovem mnenju povečali demokratičen dialog in premislek o okoljskih vrednotah (Smith, 2003: 77).

5.2 KONSENZUALNA PARTICIPACIJA

Moscovici in Doise¹³ govorita o sporazumni/konsenzualni participaciji, ki nastane kadar nastopi popolna enakovrednost med posamezniki, ne glede na to, ali so npr. posamezniki del večine ali manjšine. Posamezniki so povsem izenačeni, nihče izmed njih ni v prednosti ali premoči. Sporazumna participacija pa doseže najvišjo stopnjo, kadar se javno izrazijo vsa mnenja, interesi, predsodki in želje, ne da bi to imelo kakršne koli negativne posledice ali omejitve za posameznike. Takšno »ozračje« pomeni največjo spodbudo za posameznike, da se vključijo in sodelujejo v procesu (Moscovici, Doise, 1994: 59-60).

¹³ Več o tem glej Moscovici, Doise (1994). *Conflict & Consensus. A General Theory of Collective Decisions.* Sage Publications, London.

6. AARHUŠKA KONVENCIJA

Aarhuška konvencija oz. Konvencija o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah je bila sprejeta na četrti ministrski konferenci »Okolje za Evropo« v Aarhusu na Danskem. To konvencijo je podpisalo šestintrideset držav, med njimi tudi Slovenija, v veljavo pa je stopila 30. oktobra 2001, ko jo je ratificiralo šestnajst držav podpisnic.

Aarhuška konvencija je pomemben dokument, ki uvaja tri stebre demokratičnih pravic civilne družbe na področju varstva okolja, in sicer (Anderlič, 2002: 15):

- prost dostop do okoljskih informacij;
- možnost sodelovanja pri odločanju, ki vpliva na okolje, in
- prost dostop do pravnih sredstev za varstvo pravic do obveščenosti in sodelovanja pri odločanju o okolju ter za uveljavljanje širše okoljske zakonodaje.

6.1 DOSTOP DO OKOLJSKIH INFORMACIJ

V Aarhuški konvenciji so kot okoljske informacije navedene informacije o (Aarhuška konvencija: 2. člen):

- stanju okolja in njegovih elementov, kot so voda, zrak, tla, atmosfera, krajina, naravna območja in biološka raznovrstnost, ter o medsebojnem vplivu teh elementov;
- naravnih dejavnikov, ki povzročajo spremembe v okolju, kot so različne snovi, hrup, sevanja in druge dejavnosti;
- vladnih ukrepov (kot so okoljske politike, strategije, programi, načrti in pravni predpisi), ki lahko vplivajo na okolje;
- analizah stroškov in koristi ter o drugih ekonomskih analizah in predpostavkah, ki se uporabljajo pri okoljskem odločanju;
- specifičnih dejavnosti, ki vplivajo na okolje (posegi v okolje) ter
- zdravstvenem stanju in varnosti ljudi, življenjskih razmerah ljudi, stanju kulturnih znamenitosti in objektov, če nanje vpliva ali bi lahko vplivala kakovost okolja.

Prvi steber Aarhuške konvencije ureja prosti dostop do okoljskih informacij, s katerimi razpolaga javna uprava oz. izvršilna veja oblasti. Telesa zakonodajne in sodne veje oblasti pa le spodbuja, da v svojih postopkih uvajajo in uporabljajo načela omenjene konvencije (Mirkovič, 2002: 35).

Aarhuška konvencija zajema dva vidika pravice javnosti¹⁴ do obveščeniosti o okolju, in sicer (Mirkovič, 2002: 36):

- pravica do obveščeniosti o neki konkretni stvari na svojo zahtevo in
- pravica do obveščeniosti o okolju oz. njegovem varovanju skozi (samoiniciativno) objavlanje in širjenje okoljskih informacij javnopravnih subjektov s področij njihovega dela (npr. obveščanje preko množičnih medijev).

Omenjena konvencija zagotavlja vsem fizičnim in pravnim osebam pravico, da na zahtevo dobijo okoljsko informacijo¹⁵ od upravnih organov in drugih nosilcev izvršne veje oblasti¹⁶ v kateri koli državi pogodbenici konvencije (Aarhuška konvencija: 1. odstavek 3. člena). Do informacij o okolju so upravičene vse fizične in pravne osebe ne glede na državljanstvo, nacionalnost ali prebivališče posameznika oz. na kraj sedeža ali poslovanja pravne osebe

¹⁴ Javnost je v Aarhuški konvenciji zajeta kot:

- »javnost«, kadar gre za sodelovanje pri pripravi izvršnih predpisov in/ali splošno pravnih obvezujočih normativnih dokumentov (gre za civilno družbene akterje);
- »prizadeta javnost«, v primerih sodelovanja pri sprejemanju odločitev o dovoljenjih za konkretne posege v okolje (gre za civilno družbene akterje) ter
- »javnost, ki lahko sodeluje«, kadar gre za sodelovanje pri sprejemanju načrtov, programov in politik v zvezi z okoljem (gre za civilno družbene akterje) (Pličanič, 2002: 53).

¹⁵ Okoljske informacije so lahko v pisni, vidni, slušni, elektronski ali kakršni koli drugi materialni obliki (Aarhuška konvencija: 2. odstavek 2. člena).

¹⁶ Aarhuška konvencija navaja kot »organ javne oblasti:

- a) vlado na državni, regionalni ali drugi ravni;
- b) fizične ali pravne osebe, ki opravljajo javnoupravne naloge po notranji zakonodaji, vključno s posebnimi nalogami, dejavnostmi ali storitvami v zvezi z okoljem;
- c) vse druge fizične ali pravne osebe, ki imajo javna pooblastila ali naloge ali opravljajo javne storitve v zvezi z okoljem pod nadzorom organa iz točke a ali b;
- d) institucije, katere koli organizacije za regionalno gospodarsko povezovanje, ki je podpisnica Aarhuške konvencije.« (Aarhuška konvencija, 2. odstavek 2. člena)

(Aarhuška konvencija: 4. odstavek 2. člena). Upravičenci do okoljskih informacij so lahko tudi neformalne skupine ljudi, združenja posameznikov ali pravnih oseb, če je to v skladu z zakonodajo države, v kateri so zaprosili za informacijo (Aarhuška konvencija: 9. odstavek 3. člena). Pri podanju zahteve za okoljsko informacijo upravičenec ni dolžan navesti namena uporabe informacije (Aarhuška konvencija: 1. odstavek 4. člena).

Državni organi morajo zahtevane okoljske informacije v okviru zakonskih predpisov dati na razpolago javnosti in civilno družbenim akterjem v zahtevani obliki, in to čim prej, najkasneje pa v enem mesecu od vložitve zahtevka. Rok za predložitev informacij sme biti daljši od enega meseca le, če to opravičujeta obseg in celovitost informacij (Aarhuška konvencija: 4. člen).

Okoljske informacije morajo biti javnosti enostavno dostopne, način pridobitve od pristojnih državnih organov pa pregleden. Državni organi morajo javnost obveščati o vrsti in obsegu okoljskih informacij, s katerimi razpolagajo, o osnovnih pogojih in postopku za njihovo pridobitev. Dostop do okoljskih informacij iz javno dostopnih seznamov, registrov in datotek, ki jih v ta namen vzpostavijo in vzdržujejo državni organi, mora biti brezplačen, na voljo pa mora biti tudi zadostno število uradnikov za pomoč javnosti pri pridobivanju teh informacij (Aarhuška konvencija: 2. odstavek 5. člena).

Vsaka država podpisnica mora omogočiti, da so okoljske informacije postopoma in vedno bolj dostopne v obliki elektronskih podatkovnih zbirk, dostopnih javnosti po javnih telekomunikacijskih omrežjih. V elektronske podatkovne zbirke sodijo poročila o stanju okolja, besedila okoljske zakonodaje ali zakonodaje, ki se nanaša na okolje, po potrebi tudi okoljske politike, načrti in programi ali politike, načrti in programi, ki se nanašajo na okolje, okoljski sporazumi in druge informacije, če bi njihova dostopnost v tej obliki olajšala uporabo notranje zakonodaje za izvajanje omenjene konvencije (Aarhuška konvencija: 2. odstavek 5. člena).

Prvi steber Aarhuške konvencije temelji na pridobivanju okoljskih informacij s strani javnosti in civilno družbenih akterjev ter hkrati zagotavlja tudi pravico do obveščenosti javnosti.

6.2 PRAVICA DO SODELOVANJA V POSTOPKIH SPREJEMANJA ODLOČITEV NA PODROČJU OKOLJA

Sodelovanje civilno družbenih akterjev v postopkih sprejemanja odločitev na področju okolja se v Aarhuški konvenciji nanaša na (Pličanič, 2002: 53):

- sodelovanje v postopku »decision-making«: sodelovanje v postopkih za izdajo dovoljenja za konkreten poseg v okolje;
- sodelovanje v postopku »policy-making«: sodelovanje v postopkih priprave načrtov, programov in drugih dokumentov, ki so namenjeni oblikovanju okoljskih politik;
- sodelovanje v postopku »law-making«: sodelovanje v postopkih priprave izvršilnih predpisov in/ali splošnih pravno obvezujočih normativnih dokumentov, ki lahko bistveno vplivajo na okolje.

6.2.1 UDELEŽBA JAVNOSTI IN CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI ODLOČANJU O POSEBNIH DEJAVNOSTIH

Aarhuška konvencija omogoča javnosti in civilno družbenim akterjem udeležbo pri odločanju o izdaji dovoljenj za izvajanje posebnih dejavnosti oz. pri odločanju pri konkretnih posegih v okolje (Aarhuška konvencija: 1 .odstavek 6. člena). Pristojni organi javne oblasti morajo prizadeto javnost ustrezno, pravočasno in učinkovito obvestiti o nameravanem posegu v okolje ter ji zagotoviti informacije o vrsti predlaganega posega v okolje in morebitnih posledicah takega posega za okolje, o predvidenih ukrepih za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, o možnih odločitvah ter o osnutkih glavnih alternativ. Prav tako morajo javnost obvestiti o državnih organih, ki so pristojni za odločanje, o priložnostih za sodelovanje, o času in kraju zaslišanj ali obravnav, o državnih organih, pri katerih je mogoče dobiti potrebne informacije in o državnih organih, na katere je mogoče nasloviti komentarje, vprašanja in predloge (Aarhuška konvencija: 2. odstavek 6 .člena).

Aarhuška konvencija priporoča, da država zagotovi udeležbo civilno družbenih akterjev že v začetni fazi procesa odločanja, saj je takrat sodelovanje učinkovitejše, ker so še vse možnosti odprte (Aarhuška konvencija: 4. odstavek 6. člena).

Pristojni organ javne oblasti mora v postopku sodelovanja civilno družbenih akterjev omogočiti predložitev vseh pripomb, informacij, analiz ali mnenj, za katere javnost meni, da

se nanašajo na predlagano dejavnost (Aarhuška konvencija: 7. odstavek 6. člena). Države podpisnice morajo zagotoviti, da je javnost v skladu z ustreznimi postopki nemudoma obveščena o odločitvi, ki jo je sprejel organ javne oblasti. Javnosti je potrebno zagotoviti tudi dostop do pisne odločitve skupaj z razlogi in utemeljitvami, na podlagi katerih je bila odločitev sprejeta (Aarhuška konvencija: 9. odstavek 6. člena).

6.2.2 UDELEŽBA CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI NAČRTIH, PROGRAMIH IN POLITIKAH V ZVEZI Z OKOLJEM

Ko država pogodbenica zagotovi potrebne informacije, sprejme ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovi pregledno in pravično udeležbo civilno družbenih akterjev pri pripravi načrtov in programov v zvezi z okoljem. Država pogodbenica mora zagotoviti ustrezno časovno obdobje za posamezne faze, posvetiti pa mora dovolj časa obveščanju javnosti ter dovolj časa, da se civilno družbeni akterji lahko pripravijo in učinkovito sodelujejo pri okoljskem odločanju. Seveda pa morajo države pogodbenice tudi zagotoviti, da se pri odločitvah ustrezno upošteva izid udeležbe javnosti in civilno družbenih akterjev (Aarhuška konvencija: 7. člen).

6.2.3 UDELEŽBA CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV PRI PRIPRAVI IZVRŠILNIH PREDPISOV IN/ALI SPLOŠNO VELJAVNIH PRAVNO OBVEZUJOČIH NORMATIVNIH LISTIN

Aarhuška konvencija omogoča sodelovanje civilno družbenim akterjem tudi pri pripravi izvršilnih predpisov in drugih splošno pravnih obvezujočih pravil organov javne oblasti, ki bi lahko bistveno vplivali na okolje. Države pogodbenice si morajo prizadevati spodbuditi civilno družbene akterje, da učinkovito sodelujejo pri pripravi zgoraj omenjenih predpisov. Tako morajo države pogodbenice določiti dovolj dolgo časovno obdobje za učinkovito udeležbo ter objaviti osnutek pravil sodelovanja v postopku ali ga kako drugače dati na razpolago javnosti in civilno družbenim akterjem. Konvencija tudi zavezuje države podpisnice, da omogočijo civilno družbenim akterjem in javnosti, da neposredno ali preko predstavniških svetovalnih teles dajejo svoje pripombe. Države pogodbenice morajo izid udeležbe javnosti in civilno družbenih akterjev čim bolj upoštevati (Aarhuška konvencija: 8. člen).

6.3 DOSTOP DO PRAVICE V OKOLJSKIH ZADEVAH

Ta steber Aarhuške konvencije zagotavlja pravno varstvo pravic iz prvih dveh stebrov (dostopa do informacij in sodelovanja civilno družbenih akterjev pri odločanju o okoljskih zadevah).

Države pogodbenice omogočajo vsakomur možnost uveljavljanja svojih pravic na področju okoljskih zadev (Aarhuška konvencija: 1. odstavek 9. člena).

Aarhuška konvencija zavezuje države pogodbenice k odpravljanju omejitev na področju dostopnosti pravnega varstva. Za varstvo pravice ni potrebno biti oškodovan, temveč je dovolj zadosten interes (Aarhuška konvencija: 2. odstavek 9. člena).

Vsi postopki pred sodišči oz. pred drugimi nepristranskimi telesi morajo biti pošteni, pravični, pravočasni in ne pretirano dragi. Odločitve sodišč in drugih teles pa morajo biti javno dostopne (Aarhuška konvencija: 4. odstavek 9. člena).

Države pogodbenice so se zavezale, da bodo javnost seznanile z dostopom do upravnih in sodnih revizijskih postopkov ter omogočile vzpostavitev ustreznih mehanizmov pomoči za odpravo ali zmanjšanje finančnih in drugih ovir za dostop do pravnega varstva (Aarhuška konvencija: 5. odstavek 9. člena).

Povzamemo lahko, da Aarhuška konvencija normativno ureja participativno demokracijo, saj so se s podpisom države »deklarativno odpovedale zgolj strankarsko parlamentarnemu oblikovanju politike, programov in načrtov, ki so povezani z okoljem« (Lukšič, 2002: 321). Področje okolja je tako dobilo poseben status. Pomembno je tudi dejstvo, da so v okoljsko področje države podpisnice vključile novega akterja – to je javnost oz. civilno družbeni akterji. Aarhuška konvencija predpostavlja, da je moč civilno družbenih akterjev glede na ostale akterje, ki sodelujejo v okoljskih zadevah, manjša in je zato potrebno normativno in sistemsko zaščititi njihove pravice (Lukšič, 2002: 322).

7. ISKANJE LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO V REPUBLIKI SLOVENIJI

7.1 NIZKO IN SREDNJE RADIOAKTIVNI ODPADKI

Nizko in srednje radioaktivni odpadki (v nadaljevanju NSRAO) so odpadne radioaktivne snovi in materiali, ki nastajajo kot stranski proizvod pri pridobivanju električne energije v jedrskih elektrarnah, pri razgradnji jedrskih objektov po prenehanju njihovega delovanja, v medicini, industriji in raziskovalnih dejavnostih. Nizko radioaktivni odpadki so večinoma delovna oblačila za enkratno uporabo in pomožna sredstva, ki so se kontaminirala med vzdrževalnimi deli v jedrski elektrarni. Nizko radioaktivni odpadki so lahko tudi medicinskega izvora, npr. oblačila in steklenina, kontaminirana z diagnostičnimi radioaktivnimi izotopi. Srednje radioaktivni odpadki so večinoma ostanki filtriranja vode iz hladilnega sistema reaktorja. Med srednje radioaktivne odpadke spadajo tudi medicinski in industrijski izvori, ki so se uporabljali za obsevanje, meritve, preiskave zvarov in podobno (Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji, 2004: 8).

Osnovna fizikalna značilnost NSRAO je, da njihova radioaktivnost s časom pojenja, kar pomeni, da s časom postajajo vedno manj radioaktivni in tako po določenem času postaja njihova radioaktivnost primerljiva z naravno radioaktivnostjo okolja. Lastnost, ki določa hitrost pojemanja radioaktivnih odpadkov, se imenuje razpolovna doba. Glede na razpolovno dobo lahko NSRAO razdelimo na kratkožive in dolgožive. Pri kratkoživih NSRAO razpolovna doba ne presega 30 let. Po poteku vsake razpolovne dobe se aktivnost vzorca zmanjša za polovico, tako, da postanejo kratkoživi odpadki neradioaktivni po preteku približno desetih razpolovnih dob, torej po približno 300 letih. V Sloveniji je približno 98 % vseh NSRAO kratkoživih, zato se načrtuje izgradnja odlagališča za kratkožive odpadke (Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji, 2004: 8). Seveda pa imamo v Sloveniji tudi visoko radioaktivne odpadke (v nadaljevanju VRAO), vendar se zaenkrat išče samo lokacija za izgradnjo odlagališča NSRAO¹⁷.

¹⁷ Vlada Republike Slovenije je leta 1996 kot strategijo ravnanja z VRAO sprejela odločitev, da z dokončno odločitvijo o problematiki VRAO počaka do leta 2020 (Strategija ravnanja z NSRAO, 2000: 13).

7.2 SKLADIŠČI NSRAO V SLOVENIJI

Za že obstoječe radioaktivne odpadke ima Slovenija trenutno dve skladišči NSRAO, in sicer skladišče na lokaciji jedrske elektrarne v Krškem (tu se hranijo NSRAO iz jedrske elektrarne) ter Republiško skladišče v Brinju (tu se hranijo radioaktivni odpadki iz medicine, industrije in raziskovalne dejavnosti) (Strategija ravnanja z NSRAO, 2000: 6).

7.3 ODLAGALIŠČE NSRAO

V svetu je najbolj uveljavljen in najbolj primeren način rešitve problematike NSRAO odložitev odpadkov oz. izgradnja odlagališča¹⁸. Slovenija takega odlagališča še nima, kljub temu, da smo imeli konec leta 2003 več kot 2300 m³ NSRAO. Postopek iskanja lokacije za odlagališče NSRAO je potekal že v letih 1990-1993, vendar je bil neuspešen in predčasno končan¹⁹. ARAO se je odločila, da bo izpeljala nov postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO. Ta postopek se je začel leta 1999, končal pa naj bi se najkasneje do leta 2013, ko naj bi bilo odlagališče NSRAO tudi zgrajeno (Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji, 2004: 2).

Iskanje primerne lokacije in kasneje gradnja ter zapiranje odlagališča poteka po naslednjih korakih:

- izbor lokacije odlagališča;
- projektiranje in priprava na gradnjo odlagališča, ki naj bi potekala hkrati s pridobivanjem lokacije odlagališča;
- gradnja odlagališča, ki mora potekati v skladu s predpisi in varnostnimi zahtevami za gradnjo tovrstnih objektov;
- poskusno in redno obratovanje odlagališča, ki se bo začelo s prvim sprejemom NSRAO in končalo z dokončnim prenehanjem sprejemanja NSRAO;
- zapiranje odlagališča, ki se bo začelo tedaj, ko odlagališče ne bo več sprejemalo radioaktivnih odpadkov in se bo začelo zapiranje v skladu s programom;

¹⁸ Več o tem glej v Strategija ravnanja z NSRAO (2000). ARAO, Ljubljana.

¹⁹ Več o tem glej v Lukšič, Andrej A. (1999). Rizična tehnologija: izziv demokraciji (k politični ekologiji). Časopis za kritiko znanosti, let. 27, št. 193, ŠOU Ljubljana.

- aktivni upravni nadzor se začne, ko so opravljene vse dejavnosti oddaje v upravni nadzor in ko pristojni upravni organ prevzame pristojnost za dolgoročni nadzor objekta in
- pasivni upravni nadzor, ki zajema hranjenje podatkov o odlagališču in nadzor nad lastništvom zemljišča (Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji, 2004: 10).

7.4 POSTOPEK ISKANJA LOKACIJE ODLAGALIŠČA NSRAO

V procesu iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO se je ARAO odločila za izbor lokacije po t. i. kombiniranem postopku, ki predvideva poleg tehničnih kriterijev tudi vidik družbene sprejemljivosti.

ARAO je pri izboru postopka za izbor lokacije za odlagališče NSRAO upoštevala naslednje smernice (Internet 3):

- postopek mora biti transparenten za javnost;
- postavljen mora biti fleksibilno, da se bo lahko prilagajal različnim situacijam ter
- postopek mora zagotavljati družbeno sprejemljivost.

Na poti do izgradnje odlagališča NSRAO je najpomembnejši in najzahtevnejši korak izbira lokacije za omenjeno odlagališče. Številne države, ki so izbirale svoje lokacije za odlagališče NSRAO²⁰, so uporabile različne pristope, ki jih lahko v grobem razdelimo v tri skupine, med katerimi pa ni ostro določenih meja. Tako lahko ločimo: izbor lokacije s kriteriji, pridobivanje lokacij z zbiranjem ponudb in kombiniran postopek (Mele, 2002:3).

7.4.1 IZBOR LOKACIJE S KRITERIJI

Prvi postopek ocenjuje primernost lokacije v več stopnjah, po že vnaprej znanih kriterijih. Tako se ocenjujejo tehnična, ekonomska in družbena sprejemljivost lokacije. Lokacije, ki dobijo boljše ocene, nato sodelujejo v naslednji fazi. Gre torej za tehnični izbor, ki je znan tudi pod kratico DAD (odločiti, objaviti, obraniti ali decide, announce, defende). V omenjenem

²⁰ Več o tem glej v Strategija ravnanja z NSRAO (2000). ARAO, Ljubljana.

pristopu javnost in civilno družbeni akterji nimajo možnosti neposrednega vplivanja na izbor lokacije, zato v zadnjem času ni posebej priljubljen (ibid.).

7.4.2 PRIDOBIVANJE LOKACIJ Z ZBIRANJEM PONUDB

Ta postopek je popolno nasprotje prvemu, saj temelji na prostovoljnemu sodelovanju lokalnih skupnosti v samem postopku izbora. Nosilec izvedbe postopka za izbor lokacije povabi lokalne skupnosti ali organizirane posameznike (npr. z objavo javnega razpisa) k objavi primerne lokacije. Ponudbe lokacij so nato ocenjene s predpisanimi kriteriji, kasneje pa se izvedejo raziskave, ki potrdijo primernost oz. neprimernost lokacije (Kam z radioaktivnimi odpadki v Sloveniji, 2004: 3).

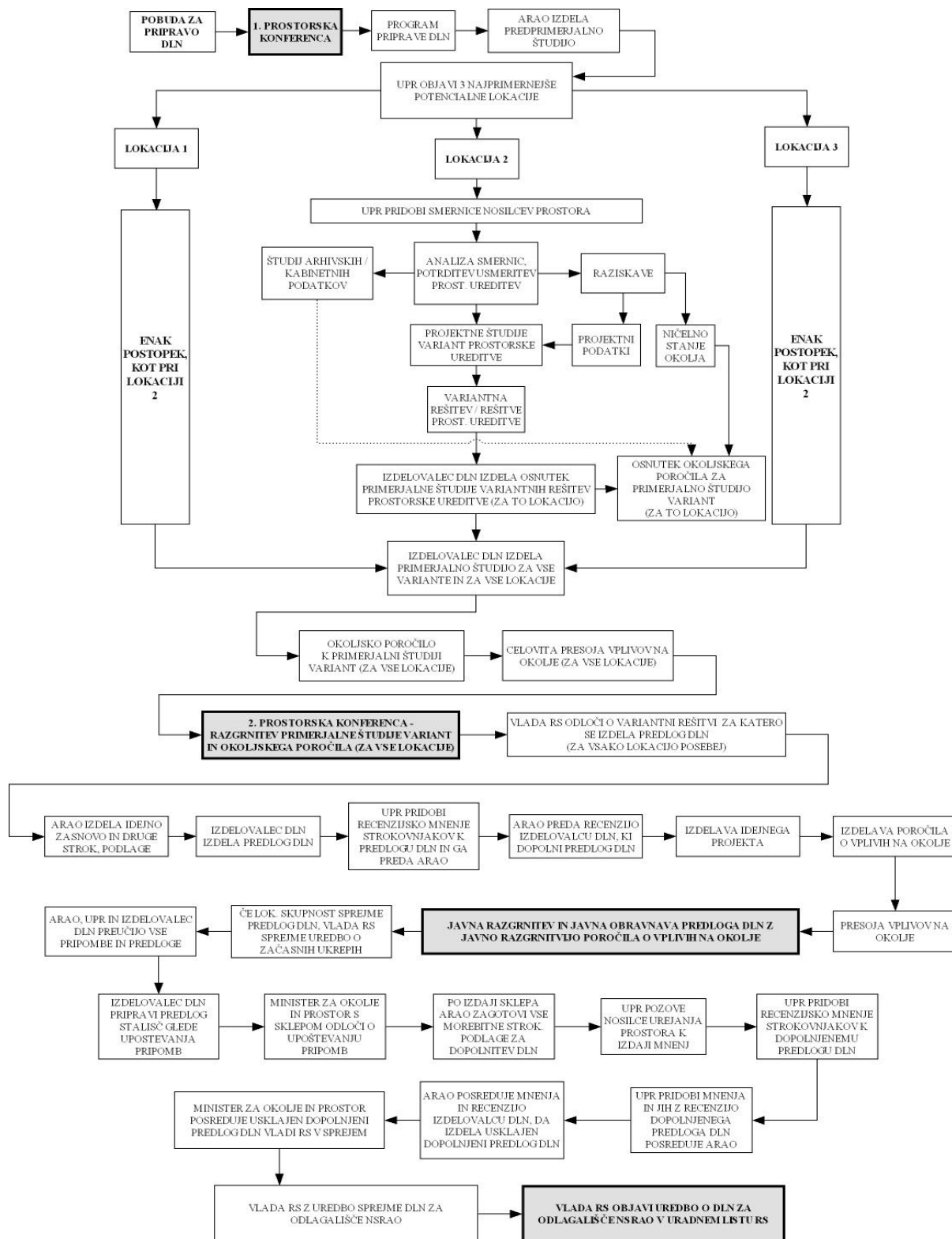
Pri tem je pomembno poudariti, da lahko lokalna skupnost izstopi v kateri koli fazi postopka, zato je pomembno, da so lokalne skupnosti ustrezno motivirane za sodelovanje (npr. s finančnimi nadomestili, rentami oz. podobnimi ugodnostmi). Omenjeni postopek daje vtis precejšnje mere demokratičnosti, vendar je v praksi pokazal veliko šibkih točk (Mele, 2002:3).

7.4.3 KOMBINIRAN POSTOPEK

V ta postopek sta delno vključena oba zgoraj omenjena postopka. Tu je v izbor lokacije s kriteriji vključen tudi proces pogajanj oz. so vanj vključene dejavnosti, ki so značilne za postopek pridobivanja lokacij z zbiranjem ponudb, zato postopek zagotavlja tudi vključevanje javnosti in civilno družbenih akterjev (Strategija ravnanja z NSRAO, 2000: 71). Obstaja seveda veliko različic kombiniranega postopka, vendar je za vse značilno, da prva faza postopka vsebuje kabinetno vrednotenje lokacij z uporabo tehničnih kriterijev. V drugem delu sledi faza pogajanj z lokalnimi skupnostmi, ki so bile izbrane v predhodnem postopku. Če so pogajanja uspešna, je lokacija predmet nadaljnje obravnave, vrednotenja in raziskav na terenu (Mele, 2002:3).

Izmed treh zgoraj opisanih postopkov se je ARAO odločila za kombiniran postopek, ki se najbolj približa naštetim smernicam. Ta postopek tako združuje elemente tehničnega vrednotenja prostora in prostovoljnega pristopa lokalnih skupnosti.

Slika 7.4.3.1: Shema postopka iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO do sprejetja uredbe o DLN za odlagališče NSRAO

Vir: Internet 3.

7.5 POTEK KOMBINIRANEGA POSTOPKA

Kombiniran postopek je sestavljen iz naslednjih štirih stopenj: zasnova in načrtovanje, pregled primernosti prostora, ocenjevanje primernosti lokacij ter potrditev primernosti lokacij (Internet 4).

- ***ZASNOVA IN NAČRTOVANJE POSTOPKA***

Prva stopnja, ki zajema izdelavo načrta celotnega postopka pridobivanja lokacij ter določitev varnostnih, tehničnih in upravnih izhodišč ter način vključevanja javnosti v postopek, je zelo zahtevna, saj je v njej potrebno upoštevati različne vidike in pregledati vse dejavnike, ki imajo lahko svoj vpliv na potek celotnega postopka. Na tej stopnji se poleg zasnove postopka umeščanja ter idejnih zasnov opredelijo tudi vsi upravni in pravni postopki (Mele, 2002: 4).

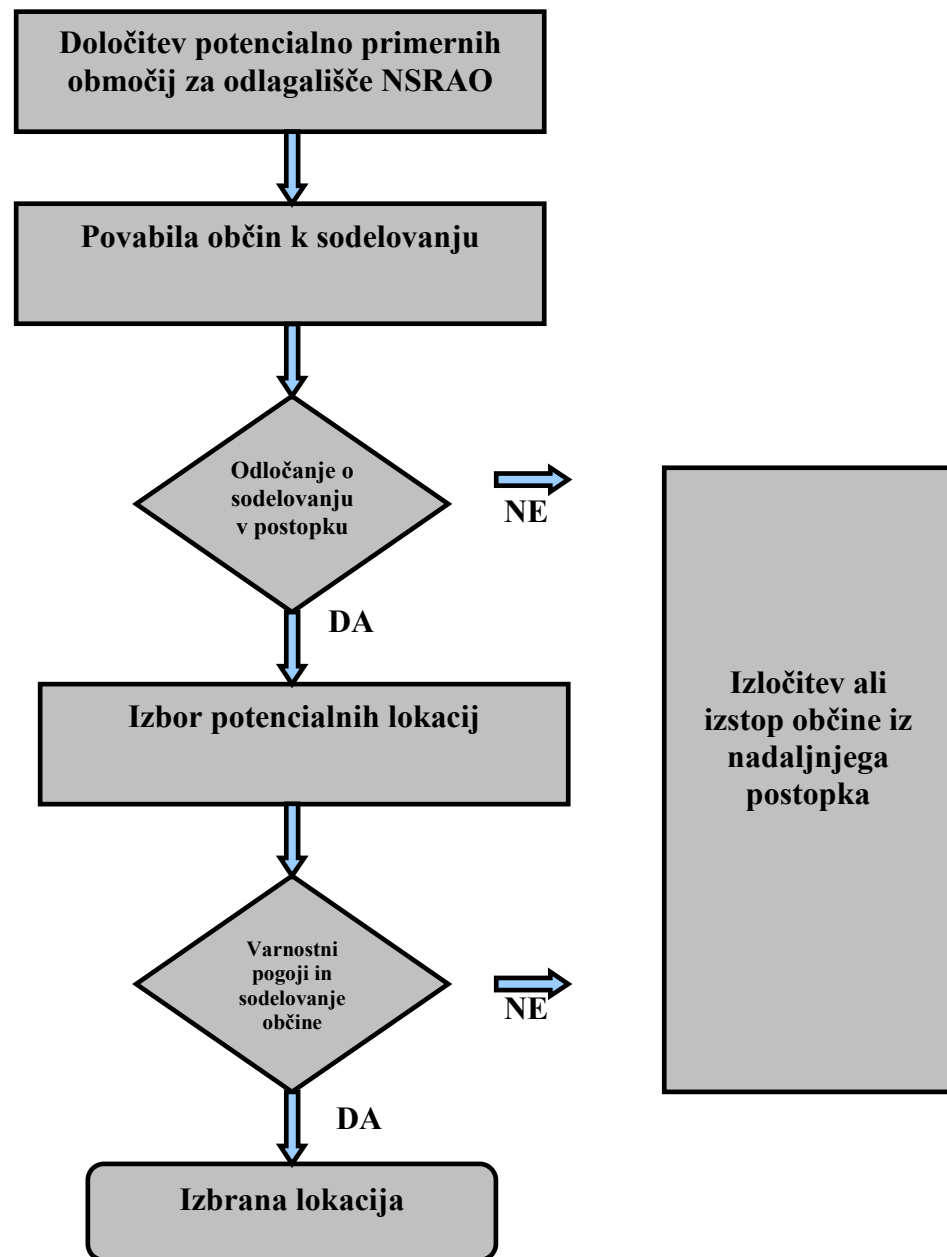
Med drugim se izvedejo sodelovalne delavnice s predstavniki strokovne javnosti (Železnik, Kralj, 2005:5).

- ***PREGLED PRIMERNOSTI PROSTORA***

Druga stopnja je sestavljena iz dveh delov, in sicer iz določitve potencialno primernih območij za odlagališče NSRAO ter pridobivanja potencialnih lokacij. V tem drugem delu ARAO v sodelovanju z občinami oz. lokalnimi skupnostmi z integralnim ocenjevanjem opredeli lokacije, ki so primerne za sodelovanje v nadaljnjem postopku (Mele, 2002: 4).

Na tej stopnji poteka zbiranje prijav lokalnih skupnosti za sodelovanje v omenjenem postopku; objavljene so vse lokalne skupnosti oz. občine.

Slika 7.5.1: Shema druge stopnje postopka iskanja lokacije za izbor odlagališča NSRAO

Vir: Internet 4.

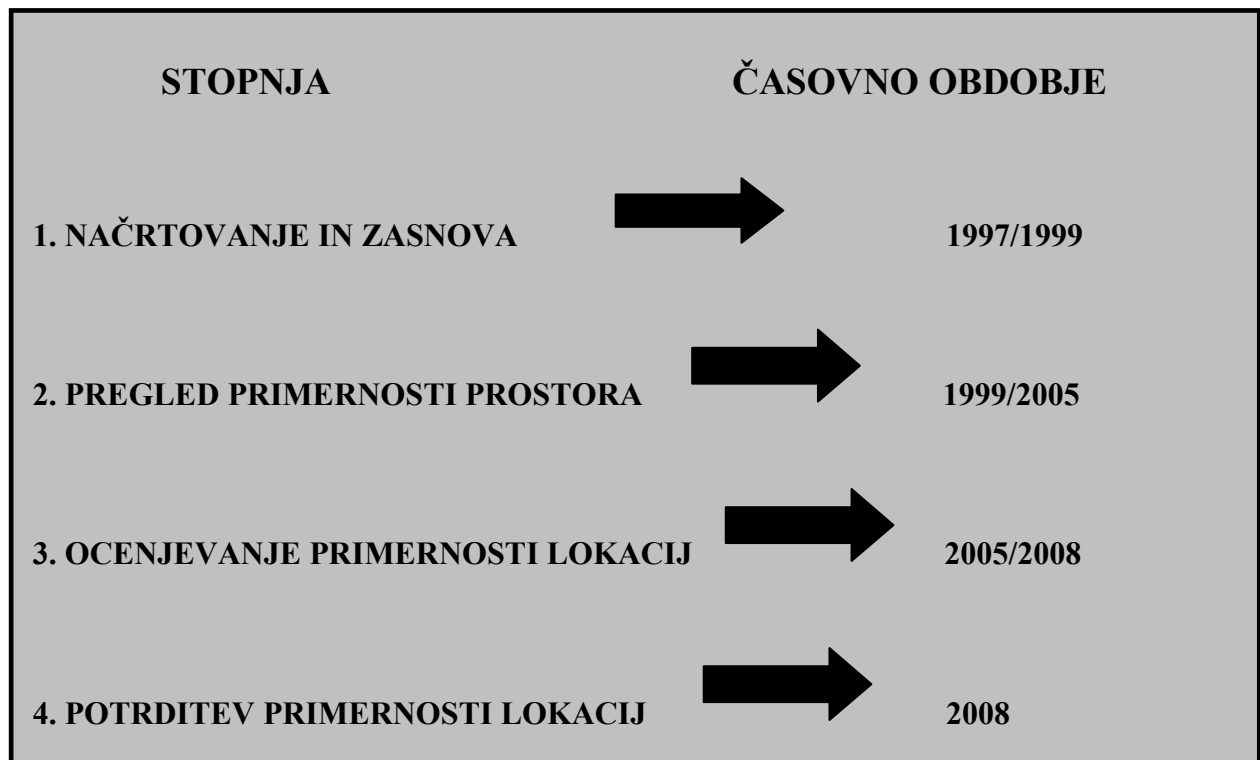
- **OCENJEVANJE PRIMERNOSTI LOKACIJ**

V primeru večjega števila prijav lokalnih skupnosti oz. občin se na tretji stopnji izvede predprimerjalna študija. Opredelijo se potencialne lokacije s preliminarno oceno lastnosti lokacij in drugimi merili. Tako se izberejo tri najprimernejše lokacije (Mele 2002: 4). Začnejo se terenske raziskave. Izvajajo se sodelovalne delavnice za lokalne skupnosti, vzpostavi se lokalno partnerstvo ter sklene pogodba o sodelovanju z lokalno skupnostjo (Železnik, Kralj, 2005: 5).

- **POTRDITEV PRIMERNOSTI LOKACIJ**

Na četrti stopnji se izvedejo dodatne terenske raziskave, izdelava se varnostna ocena odlagališča na primernih lokacijah, izvede se presoja vplivov odlagališča na okolje. Lokalno partnerstvo se izvaja še naprej, poteka pa tudi usklajevanje z interesi lokalne in zainteresirane javnosti. Končni rezultat četrte stopnje je izbor primerne lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO (Mele, 2002: 4).

Slika 7.5.2: Shema postopka izbora lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO v štirih fazah

Vir: Internet 5.

Kot je bilo že omenjeno, kombinirani postopek za izbor lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO poleg tehničnega vrednotenja prostora zajema tudi vidik t. i. družbene sprejemljivosti.

7.6 DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST

»Družbena sprejemljivost zajema pozitiven ali kvečjemu nevtralen vpliv predloženega posega na socialno življenje prebivalcev lokalne skupnosti ter tudi pozitiven ali vsaj nevtralen odnos do izgradnje odlagališča NSRAO v njihovem okolju. Za začetek postopka izbora lokacije je pomembno, da lokalna skupnost in njeni prebivalci ne nasprotujejo umeščanju odlagališča v prostor in imajo vsaj pretežno nevtralen odnos do njegovega umeščanja, za izvedbo končne faze pa morajo lokalni prebivalci soglašati z izgradnjo odlagališča.« (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 2)

Postopki v procesu presoje družbene sprejemljivosti potekajo časovno v dveh stopnjah:

- pred javno objavo o prijavi občine za sodelovanje v postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO (časovno gledano do 5. 4. 2005) in
- po javni objavi o prijavi občine za sodelovanje v postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO (ibid.).

V fazi pred javno objavo lokalne skupnosti še niso aktivno vključene v proces presoje družbene sprejemljivosti in delo zato lahko poteka v obliki analiz iz že obstoječih podatkov, pridobljenih v javnomnenjskih raziskavah, ki so bile izvedene v preteklosti, ter v obliki kabinetnih raziskav. Omenjeni podatki so uporabljeni tudi v drugi fazi, v kateri so izvedene raziskave in analize v samih lokalnih skupnostih, in sicer v obliki javnomnenjskih analiz, delavnic in posvetovanj (terenske raziskave). (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 2-3).

V prvi fazi presoje družbene sprejemljivosti se pridobijo podatki, potrebni za pripravo predhodne ocene družbene sprejemljivosti v posameznih občinah oz. lokalnih skupnostih, ki so podale zgoraj omenjene prijave. Rezultati raziskav v tej fazi omogočijo pridobivanje natančnejših demografskih (in ostalih) podatkov o značilnostih prijavljenih lokalnih skupnosti (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 7).

Za posamezne prijavljene občine se zberejo in analizirajo naslednji podatki:

- demografski podatki,
- podatki s področja gospodarstva,
- okoljski vidiki (pregled okoljskih dilem in navzkrižji, urejenost ravnanja s komunalnimi odpadki),
- podatki o ključnih oblikovalcih javnega mnenja,
- podatki o obstoječih društvih, klubih, nevladnih organizacijah in ostalih ključnih združenjih in organizacijah,
- podatki iz javnomnenjskih anket,
- podatki iz Arhiva družboslovnih podatkov glede odnosa do odlaganja NSRAO in sorodnih vprašanj,
- podatki o sosednjih občinah (manj podrobna analiza kot za prijavljene občine) in
- analiza poročanja o NSRAO v regionalnih in lokalnih medijih (ibid.).

Za vse prijavljene občine se izdelajo posamezne ocene, in sicer glede na naslednje objektivne dejavnike oz. področja (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 8-9):

- opis populacije: starost, izobrazba, migracije, socialna razslojenost, kulturne skupine, poklicna struktura, gostota poselitve;
- gospodarski in proizvodni ustroj: industrija, kmetijstvo, turizem, storitve, transport, vrednost nepremičnih, dohodki, nezaposlenost;
- infrastruktura: ceste, železnice, vodovod, energetika, zdravstvo, šolstvo, trgovina;
- okolje: naravna dediščina, kulturna dediščina;
- socialni dejavniki: strokovna javnost, splošna javnost, politična javnost, mnenjski voditelji, nevladne organizacije in
- rezultati preteklih javnomnenjskih anket.

Pri vsakem izmed naštetih dejavnikov se opiše vpliv, meri se jakost vpliva (ni vpliva, zmeren vpliv, močan vpliv, kritičen vpliv), oceni se vrsto vpliva (pozitiven, negativen, neposreden, posreden, enkratni, kumulativni, začasen, stalen, popravljiv, nepopravljiv, lokaliziran, širok) in poda opisno oceno posameznega področja (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 8).

Na koncu se poda splošno oceno družbene sprejemljivosti objektivnih dejavnikov, in sicer po naslednji lestvici: 3 – zelo sprejemljivo, 2 – sprejemljivo, 1 – malo sprejemljivo, 0 – nesprejemljivo (Železnik, Kralj idr., 2005: 142.5).

V fazi terenskih raziskav pa se ugotavlja družbena sprejemljivost potencialnih lokacij na osnovi podatkov, pridobljenih neposredno pri prebivalcih prijavljenih lokalnih skupnosti oz. občin. Tako ARAO oceni družbeno sprejemljivost v tej fazi z naslednjimi metodami (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 9-10):

- izvajanje javnomnenjskih raziskav v občinah, ki so podale prijavo,
- izvajanje usmerjenih intervjujev ali fokusnih skupin z lokalnimi odločevalci,
- izvajanje usmerjenih intervjujev ali fokusnih skupin z oblikovalci javnega mnenja,
- izvajanje moderiranih delavnic z lokalnim prebivalstvom,
- izvajanje nestandardiziranih intervjujev in
- izvajanje kratkih telefonskih anket.

Za vsako prijavljeno občino se nato izdelava splošna ocena družbene sprejemljivosti naslednjih subjektivnih dejavnikov oz. področij:

- aktualna stališča javnosti in trendi,
- stališča političnih odločevalcev,
- stališča mnenjskih voditeljev,
- stališča oz. sklepi organov odločanja,
- ostale oblike analiz in
- izid morebitnega referendum (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 12).

Pri vsakem izmed zgoraj omenjenih dejavnikov se opiše vpliv, meri se jakost vpliva (ni vpliva, zmeren vpliv, močan vpliv, kritičen vpliv), oceni se vrsto vpliva (pozitiven, negativen, neposreden, posreden, enkraten, kumulativen, začasen, stalen, popravljiv, nepopravljiv, lokaliziran, širok) in poda opisno oceno posameznega področja. Na koncu se poda splošno oceno družbene sprejemljivosti subjektivnih dejavnikov, in sicer po naslednji lestvici: 3 – zelo sprejemljivo, 2 – sprejemljivo, 1 – malo sprejemljivo, 0 - nesprejemljivo (ibid.).

Končna ocena družbene sprejemljivosti tako zajema podatke iz kabinetnih kot tudi terenskih raziskav. Skupna ocena je seštevek objektivnih in subjektivnih dejavnikov, pri čemer imajo oboji enako težo. Končna ocena objektivnih dejavnikov je lahko največ 3, prav tako tudi subjektivnih dejavnikov, skupna ocena pa je $\frac{1}{2}$ objektivnih in $\frac{1}{2}$ subjektivnih dejavnikov in lahko znaša največ 3 (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 13).

Pri presoji družbene sprejemljivost se tako upoštevajo naslednja merila (Železnik, Kralj, idr., 2005: 142.4):

- odlagališče ne bo negativno vplivalo na kakovost življenja prebivalcev lokalne skupnosti – objektivni dejavniki;
- prebivalci lokalne skupnosti oz. občine soglašajo s sodelovanjem za umestitev odlagališča NSRAO oz. ji ne nasprotujejo – subjektivni dejavniki, in
- svet lokalne skupnosti formalno soglašaja s sodelovanjem za umestitev odlagališča NSRAO.

Glede na zgoraj naštetá merila ARAO primerja prijavljene občine ter izbere tisto, v kateri je ocena družbene sprejemljivosti največja. V primeru, da se pojavi več občin z enako oceno, se za te občine posamezni vidiki podrobneje ovrednotijo, da se pridobijo bolj razlikovalne končne ocene (Pek Drapal, Kralj, Želenik, 2005: 13).

Seveda je potrebno upoštevati, da družbena sprejemljivost predstavlja le del končne presoje, saj mora biti posamezno območje ustrezno tudi glede na druge vidike, kot so npr. okoljski vidik, ekonomski vidik in tehnični vidik²¹.

V predprimerjalni študiji je ARAO presojala in vrednotila dvanajst potencialnih lokacij za izgradnjo odlagališča NSRAO v petih slovenskih občinah. Pri tem se je upoštevala družbena sprejemljivost kot primarni odločitveni kriterij ter varnost, funkcionalna – tehnična primernost in okoljska ter prostorska sprejemljivost kot sekundarni kriteriji. Kot najprimernejše so bile v omenjeni študiji predlagane naslednje tri lokacije: Vrbina v občini Krško, Čagoš v občini Sevnica ter Globoko v občini Brežice (Internet 6).

²¹ Več o tem glej Strategija ravnanja z NSRAO (2000). ARAO, Ljubljana.

8. PARTNERSTVO

V zadnjem času je opazna rast procesov, v katerih sodeluje in odloča civilna družba, saj se vedno bolj uveljavlja prepričanje, da sodelovanje civilne družbe prinaša številne pozitivne rezultate. Civilno družbeni akterji v omenjene procese prinašajo novo znanje, drugačne poglede, dvigujejo ozaveščenost, spodbujajo razprave ter spremljajo delo odgovornih ljudi. Vključenost civilne družbe tako zmanjšuje verjetnost blokiranja odločitev in povečuje sodelovanje javnosti pri izvajanju različnih programov in projektov (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 1).

Izbor lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO je problematika, v kateri je še posebno pomembno vključevanje in sodelovanje civilne družbe.

8.1 DEFINICIJA IN OBLIKE PARTNERSTVA

Sodelovanje med različnimi akterji poteka na različne načine in ima različno intenziteto. Tako gre lahko le za informiranje javnosti, ki predstavlja osnovo, iz katere se lahko naprej gradi nadaljnje oblike sodelovanja. Pomembna značilnost informiranja je enosmerna komunikacija, zato ni nobenega kanala za povratne informacije. Naslednja faza je posvetovanje. V tej fazi nastopijo civilno družbeni akterji. Civilna družba v tej fazi ne more ustvarjati novih in sodelovati pri izvajanju sprejetih idej. V fazi sodelovanja lahko civilna družba posreduje svoje ideje in enakopravno odloča o vseh možnostih. Najbolj intenzivna faza pa je partnerstvo, kjer civilno družbeni akterji popolnoma enakopravno odločajo in tudi izvajajo sprejete aktivnosti (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 2).

Pri partnerstvu je predvsem pomembno, da so posamezni partnerji prepoznani in cenjeni kot partnerji, da enakopravno sodelujejo pri odločanju, da so različni interesi dovolj prepoznani, da se politika enakih možnosti dejansko izvaja, da so prostovoljci dovolj cenjeni, da je komunikacija obojestranska in zadovoljiva za vse, da so programi in postopki izvajanja aktivnosti dovolj jasni in dostopni, da je sodelovanje deležnikov motivirano in da v okviru partnerstva obstajajo možnosti za razvoj znanja in veščin (ibid.).

Kot ključne zadeve in izzive pri partnerstvu lahko izpostavimo (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 3):

- odgovornost (jasna razdelitev vlog – kdo je odgovoren komu in zakaj, odgovornost vseh partnerjev do okolja ter za doseg namena in izpolnitev zadanih ciljev);
- zaupanje (partnerji morajo uživati zaupanje ostalih partnerjev in okolja);
- pričakovanja (dosežen konsenz o namenu in ciljih partnerstva);
- dodana vrednost (partnerstvo mora predstavljati neko dodano vrednost glede na to, kaj se v okolju že dogaja);
- predstavništvo (v partnerstvu ne morejo sodelovati vsi zainteresirani, zato imenujejo vanj svoje predstavnike);
- strukturo (lahko je popolnoma neformalna, lahko pa tudi bolj formalizirana);
- sredstva (materialna in nematerialna sredstva) ter
- časovnica (časovno ovrednotenje najpomembnejših dogodkov in rezultatov).

S partnerstvom tako pridobimo več idej, več sredstev, dostop do znanja in pogledov širšega kroga ljudi, učinkovitejšo porabo finančnih sredstev, medsebojno podporo, možnost dostopa do širše javnosti, širok konsenz glede posameznih aktivnosti ter učenje preko drugačnih pogledov na isto stvar (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 2-3).

Uspešno partnerstvo je tako sestavljeno iz:

- soglasja o potrebnosti partnerstva,
- soglasja o namenu partnerstva,
- soglasja o načelih sodelovanja,
- razvoja skupne vizije o ciljih/dosežkih,
- oblikovanja interesov in ciljev v jasnem in odprtem postopku,
- spoštovanja in zaupanja med partnerji,
- voditelja partnerstva, ki ga izberejo partnerji sami,
- časa za izgradnjo partnerstva,
- fleksibilnosti pri delu,
- dobre komunikacije in
- učinkovitega organizacijskega managementa (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 3).

8.2 VZPOSTAVITEV PARTNERSTVA

Pri partnerstvih poznamo več načinov vzpostavitve:

- partnerstva, ki jih vzpostavijo javne institucije (velika uradna partnerstva);
- partnerstva, ki nastanejo na pobudo nevladnih organizacij ali neformalnih skupin od spodaj navzgor;
- kratkotrajna partnerstva/zveze, ki nastanejo zaradi določenega projekta ali programa, in
- druge oblike sodelovanja z izmenjavo informacij in medsebojno podporo (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 3).

Preden vzpostavimo določeno partnerstvo, se moramo zavedati, da so za različne situacije primerni različni nivoji participacije. Včasih zadostuje že samo informiranje, medtem ko je potrebno v drugih primerih vzpostaviti pravo partnerstvo (ibid.).

Pomembno je, da v posamezni skupnosti, kjer želimo vzpostaviti partnerstvo, identificiramo poglavitne deležnike, saj obstaja v vsakem okolju veliko interesov. Pri izbiri posameznih partnerjev je potrebno upoštevati tako organizacijske sposobnosti kot tudi avtoriteto partnerjev. Partnerstvo mora tako zajemati vse ključne akterje/deležnike z določene skupnosti, pri tem pa mora ostati dovolj prožno (Hren, Tomšič v Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 4).

Pri oblikovanju partnerstva morajo partnerji izbrati osebo, ki deluje kot katalizator procesa oz. voditelja partnerstva. Ta oseba je lahko neformalno priznana kot voditelj, lahko pa ima tudi formalni status voditelja. Sprejemati mora stališča in poglede ostalih in jih vgraditi v skupno vizijo, znati mora komunicirati z javnostjo, z nosilci aktivnosti, državnimi ravni ter finančnimi organizacijami. Potrebno je torej vzpostaviti partnerstvo, ki ne ustvarja napetosti, temveč vsebuje organizacijsko sinergijo (ibid.).

Glavni koraki vzpostavitve partnerstva (Wilcox in Tomšič, Hren v Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 4):

1. Stanje: identificiranje dejanskega stanja in na osnovi tega opredelitev načina in pristopa k partnerstvu ter jasna opredelitev koristi, ki jih lahko pričakujemo od partnerstva;

2. Identificiranje deležnikov: izbira partnerjev na podlagi njihovih interesov, znanja in veščin, potrebno je čim večja vključenost prebivalstva, potencialne partnerje je potrebno seznaniti s samim partnerstvom in z možnostmi partnerstva, partnerji morajo biti že od samega začetka vključeni v odločanje;
3. Vodenje partnerstva: partnerji izmed sebe izvolijo vodjo, opredeliti je potrebno tudi vloge posameznih partnerjev;
4. Namen partnerstva: oblikuje se izjava o poslanstvu, ki opredeli namen partnerstva; z izjavo se morajo strinjati vsi partnerji;
5. Identificiranje kratkoročnih in dolgoročnih ciljev: oblikujejo se kratkoročni in dolgoročni cilji, na podlagi oblikovanih ciljev se sestavi seznam nalog in rok izvedbe omenjenih nalog;
6. Komunikacija in participacija: vzpostaviti je potrebno jasno in odprto komunikacijo, partnerji se morajo sporazumeti o načinih odločanja, pri čemer je potrebno poudariti, da konsenz zagotavlja največjo učinkovitost izvajanja sprejetih odločitev;
7. Vzpostavitev fleksibilnega partnerstva: od posamezne situacije je odvisno, kako formalno naj bo partnerstvo, srečanja partnerjev so lahko redna ali občasna;
8. Načrt sodelovanja: vsebuje naj izjavo o poslanstvu, oceno trenutne situacije, načela sodelovanja, cilje partnerstva, program aktivnosti (naloge in časovni okvir), spremljanje in ocenjevanje procesa, skupine, forume in način odločanja, natančno razdelitev odgovornosti, primerne tehnike in pristope za posvetovanja, osnovna pravila medsebojnih odnosov, finančna in druga sredstva, tehnično in administrativno pomoč ter mehanizme za zbiranje in posredovanje informacij;
9. Informiranje: pri informiranju ne gre samo za informacije o procesu in aktivnostih, temveč tudi za informacije tehnične narave, zaželeno pa je tudi periodično objavljane poročila o delu.

8.3 IZVAJANJE PARTNERSTVA

Partnerstva gredo v večini primerov skozi štiri stopnje, in sicer (Wilcox v Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 5):

1. oblikovanje partnerstva (oblikuje se skupina, partnerji se spoznajo med seboj, odloča se o namenu in ciljih partnerstva);
2. nasprotovanje v partnerstvu (v skupini se pojavijo različni interesi in vidiki, partnerji se učijo medsebojno sodelovati);
3. delovanje partnerstva (partnerji skupaj oblikujejo prioritete, naloge) in
4. izvajanje partnerstva (partnerstvo utečeno deluje).

8.4 SPREMLJANJE IN OCENJEVANJE PARTNERSTVA

Redno spremljanje in ocenjevanje partnerstva je izjemno pomembno, saj daje partnerjem informacije o učinkovitosti partnerstva, hkrati pa opozarja na probleme, ki se lahko pojavijo med izvajanjem partnerstva. Redno spremljanje ter ocenjevanje partnerstva daje partnerstvu kredibilnost v očeh okolja (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 6).

Spremljanje in ocenjevanje partnerstva ponavadi izvaja zunanja nepristranska oseba, ki sodeluje s partnerji. Vsebina spremljanja in ocenjevanja vsebuje večinoma tri skupine:

- implementacijo (primerjava načrtovanih dejavnosti in njihova dejanska izvedba);
- učinkovitost (kvantitativna in kvalitativna primerjava predvidenih in dejanskih rezultatov) in
- upravičenost (ali so partnerji pravilno ocenili probleme in glede na le-te sprejeli pravilne odločitve, tako da so se problemi na podlagi sprejetih odločitev zmanjšali) (Vključujoče lokalno partnerstvo, 2006: 6).

8.5 NEUSPEŠNOST PARTNERSTVA

Seveda pa so partnerstva lahko tudi neuspešna, razlogov za to pa je več. Nekateri izmed njih so lahko naslednji (ibid.):

- pomanjkanje ali preveč informacij,
- nerealistična pričakovanja,

- pomanjkanje predanosti,
- osebni konflikti,
- pretekli neuspehi,
- pomanjkanje zaupanja,
- dvom v uspešnost,
- strah pred izgubo identitete,
- bitke za moč oz. prevlado,
- pomanjkanje časa.

9. LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO

Lokalno partnerstvo se je v občini Krško vzpostavilo kot pogodbeni status med Občino Krško in ARAO, in sicer za čas od podpisa Pogodbe o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov do sprejema Državnega lokacijskega načrta za odlagališče NRSOA s strani Vlade Republike Slovenije ter objave v Uradnem listu Republike Slovenije (Pogodba o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov do sprejema državnega lokacijskega načrta za odlagališče NRSOA, 3. člen).

Formalna osnova za vzpostavitev lokalnega partnerstva se nahaja v Programu priprave državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov (Ur. l. RS 128/2004), materialna osnova pa se nahaja v Uredbi o merilih za določitev višine nadomestila zaradi omejene rabe prostora na območju jedrskega objekta (Ur. l. RS 134/2003). Dodatno materialno osnovo zagotavlja navedba v Programu priprave državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov (Ur. l. RS 128/2004) in dokument Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji? (Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji?).

9.1 NAMEN IN CILJ LOKALNEGA PARTNERSTVA

Namen vzpostavitve lokalnega partnerstva v občini Krško je aktivno sodelovanje vseh zainteresiranih pri razpravi o vseh zadevah glede prostorskega umeščanja odlagališča NSRAO in pripadajoče infrastrukture. Namen lokalnega partnerstva je zagotoviti demokratičen ter transparenten potek vseh aktivnosti, ki potekajo ali bodo potekale v občini Krško v povezavi s pripravo državnega lokacijskega načrta za odlagališče NSRAO v okviru rokov, ki jih nalaga Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji (Ur. l. RS, št. 102/2004). Prizadeti javnosti²² se omogoči dostop do relevantnih informacij, vezanih na iskanje lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO v občini Krško²³.

²² Prizadeta javnost so vsi prebivalci, ki so prizadeti ali pa za njih obstaja možnost, da jih bo neka dejavnost prizadela, oz. vsi, ki izkažejo svoj interes pri odločanju o okoljskih zadevah.

²³ Glej Program delovanja lokalnega partnerstva.

Vsem trem partnerjem v lokalnem partnerstvu je potrebno omogočiti aktivno medsebojno sodelovanje pri razpravah o predlogih, rešitvah in aktivnostih. Eden izmed namenov lokalnega partnerstva je tudi vzpostavitev medsebojnega zaupanja med partnerji v lokalnem partnerstvu. Končni namen je za občino Krško in njene občane sprejemljiva rešitev glede izgradnje odlagališča NSRAO (Internet 7).

Cilj lokalnega partnerstva v občini Krško je doseči optimalno informiranost in sodelovanje prizadete javnosti, tako, da bi le-ta soodločala o dovoljenjih za specifično dejavnost, ki vpliva na okolje (Internet 7). Pri tem veljajo določena načela, in sicer: enakopravnost partnerjev, transparentnost, poštenost, strokovnost, spoštovanje drugega mnenja, upoštevanje določil Aarhuške konvencije²⁴, javnost delovanja, časovna odprtost lokalnega partnerstva²⁵, obravnava vseh predlogov partnerjev, zbiranje tem, kjer so stališča skupna in ta stališča tudi povedati, zbiranje tem, pri katerih ni skupnega stališča in povedati različna stališča, ter pred ustanovitvijo lokalnega partnerstva uskladiti program delovanja lokalnega partnerstva (Internet 8).

9.2 FINANCIRANJE LOKALNEGA PARTNERSTVA

V 9. členu Pogodbe o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče NSRAO se ARAO zavezuje, da bo Občini Krško zagotovila sredstva za fazo priprave na lokalno partnerstvo in za zunanjo strokovno pomoč pri vzpostavljanju in delovanju ter upravljanju lokalnega partnerstva. ARAO se zavezuje tudi, da bo Občini Krško zagotovila sredstva za delovanje lokalnega partnerstva ter sredstva za opravljanje po oceni lokalnega partnerstva potrebnih neodvisnih študij in preverjanj (Pogodba o financiranju in

²⁴ Upoštevana so osnovna določila Aarhuške konvencije, in sicer:

- vključitev javnosti v čim zgodnejši fazi, dokler so odprte različne možnosti;
- seznanitev javnosti z vsemi informacijami, ki so potrebne za njeno sodelovanje;
- jasna načela sodelovanja in pričakovanja o tem, kaj naj bo prispevek/vpliv javnosti;
- javnosti je potrebno omogočiti ustrezne oblike posvetovanj;
- javnosti je potrebno omogočiti izražanje in posredovanje pripomb ter
- zavezanost odborov lokalnega partnerstva k obravnavi in upoštevanju pripomb javnosti ter objavi usklajenih in neusklajenih stališč (Internet 7).

²⁵ Časovna odprtost za vstop prizadete javnosti v lokalno partnerstvo.

izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče NSRAO, 9. člen).

Občina Krško in ARAO sta 3. februarja 2006 podpisala tudi Pogodbo o nadomestilu lokalni skupnosti v skladu s programom državnega lokacijskega načrta za odlagališče NSRAO, s katero se je ARAO zavezala, da plačuje Občini Krško nadomestilo v višini 233.118,00 evrov letno. Z omenjeno pogodbo Občina Krško dovoljuje ARAO izvajanje terenskih raziskav na območju Vrbine, kjer se nahaja potencialna lokacija za odlagališče NSRAO. ARAO pa je dolžan plačati odškodnino lastnikom zemljišč, na katerih se izvajajo raziskave, vso z raziskavami povzročeno škodo (Pogodba o nadomestilu lokalni skupnosti v skladu s programom Državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov, 1. in 2. člen).

9.3 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA ARAO²⁶

ARAO je pooblaščen za opravljanje javne gospodarske službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki v Sloveniji. Ustanovljena je bila leta 1991 z nalogo, da zagotovi pogoje za trajno in varno odlaganje radioaktivnih odpadkov. Leta 1996 se je preoblikovala v javni gospodarski zavod. Dejavnosti ARAO so se tako razširile na upravljanje Centralnega skladišča v Brinju pri Ljubljani, zbiranje in skladiščenje radioaktivnih odpadkov iz industrije, medicine in raziskovalne dejavnosti, za transport radioaktivnih odpadkov, izvajanje sanacij v objektih z radioaktivnimi odpadki, informiranje javnosti o delu ARAO in ravnanju z radioaktivnimi odpadki, izvajanje izobraževalne dejavnosti ter raziskovanje in razvoj na področju ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom. Leta 1999 je ARAO postala tudi izvajalec javne gospodarske službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki malih proizvajalcev (Internet 3). ARAO je v lasti države Slovenije, ki nadzira in upravlja ARAO preko upravnega odbora ARAO, v katerem je pet predstavnikov ustanovitelja, en predstavnik uporabnika (NEK) ter en predstavnik izvoljen izmed zaposlenih na ARAO) (Internet 6).

9.3.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO

ARAO prepoznava kot najpomembnejše akterje na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO na primeru občine Krško naslednje državne akterje:

- Ministrstvo za okolje in prostor,
- Urad za prostorski razvoj,
- Uprava Republike Slovenije za jedrsko varnost,
- Uprava Republike Slovenije za varstvo pred sevanji,
- Agencija Republike Slovenije za okolje,
- Vlada Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- akterji, ki dajejo soglasja, smernice in mnenja²⁷,

²⁶ Poglavje 9.3 se navezuje na intervju z mag. Nadjo Železnik, koordinatorico ARAO v lokalnem partnerstvu v občini Krško, Ljubljana, 18. 5. 2006.

- predstavniki civilne družbe (posamezniki ali nevladne organizacije),
- ARAO.

Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za zdravje ter Ministrstvo za notranje zadeve so akterji, ki so prisotni predvsem na področju sprejemanja zakonodaje. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo²⁸ je 5. 7. 2004 podalo pobudo za izdelavo državnega lokacijskega načrta za odlagališče NSRAO. Pripravljaivec DLN pa je Urad za prostorski razvoj, ki deluje pod okriljem Ministrstva za okolje in prostor, naročnik vseh strokovnih podlag ter DLN je ARAO, ki je tudi investitor ureditve. Izdelovalca DLN bo izbral ARAO, in sicer po veljavnih predpisih o oddaji javnega naročila. Vlada Republike Slovenije na predlog ministra za okolje in prostor določi, za katero in za koliko variantnih rešitev se izdela predlog DLN.

Urad za prostorski razvoj, Uprava RS za jedrsko varnost, Agencija za okolje ter ARAO delujejo pod okriljem Ministrstva za okolje in prostor, Uprava Republike Slovenije za varstvo pred sevanji pa pod okriljem Ministrstva za zdravje.

Na lokalni ravni so aktivni naslednji akterji:

- Občina Krško²⁹,
- gospodarstveniki,
- mnenjski voditelji,
- Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije,

²⁷ Direktorat za policijo, Generalna policijska uprava, Direktorat za obrambne zadeve, Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Direktorat za gozdarstvo, lov in ribištvo, Direktorat za kulturo, Direktorat za okolje, Direktorat za energijo, ARSO - Sektor za varstvo okolja, ARSO – Sektor za upravljanje z vodami, ARSO – Sektor za ohranjanje narave, Uprava Republike Slovenije za jedrsko varnost, Direktorat za ceste, Direktorat za železnice, Direkcija RS za ceste, Javna agencija za železniški promet RS, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Zavod za ribištvo, Zavod za gozdove RS, DARS, d. d., ELES Elektro – Slovenije, d. o. o., Telekom Slovenije, d. d., Geoplin, d. o. o., Elektro Primorska, d. d., Elektro Celje, d. d., Elektro Ljubljana, d. d., Elektro Gorenjska, d. d., Elektro Maribor, d. d., lokalne skupnosti in ostali organi ter organizacije, za katere se v postopku priprave DLN izkaže, da rešitve posegajo v njihovo delovno področje.

²⁸ Zdaj se imenuje Ministrstvo za okolje in prostor.

²⁹ Občino Krško zastopajo župan, občinski svet ter občinska uprava (vir: Intervju z mag. Nadjo Železnik, koordinatorico ARAO v lokalnem partnerstvu v občini Krško, Ljubljana, 18. 5. 2006).

- predstavniki krajevnih skupnosti in
- mediji.

9.3.2 MODEL LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO

Pri izgradnji modela lokalnega partnerstva so se v ARAO oprli na izkušnje iz tujine, posebej se jim je zdel zanimiv belgijski model lokalnega partnerstva, ki je sicer precej zapleten, vendar je v Belgiji uspešen.

ARAO je leta 2003 na podlagi izkušenj iz tujine izdelal zgolj splošen okvir lokalnega partnerstva, kasneje pa so v sodelovanju z Občino Krško oz. s koordinacijskim odborom izdelali bolj podroben model, ki pa se lahko še vedno spreminja.

ARAO je eden izmed treh partnerjev v lokalnem partnerstvu in ima vlogo serviserja, ki zagotavlja vse potrebne informacije, pripravlja različna gradiva in išče primerne sogovornike. ARAO bo seveda tako kot ostala dva partnerja imela svoje predstavnike v vseh odborih (nacionalnem, vodstvenem, koordinacijskem ter tematskih odborih). V lokalnem partnerstvu pa bo imela pri odločanju samo »en glas«.

Pri pripravi lokalnega partnerstva oz. skozi celoten postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO je ARAO sodelovala s strokovnjaki iz vseh treh slovenskih univerz, tako iz družboslovnih kot tudi naravoslovnih fakultet. S temi strokovnjaki bo ARAO po potrebi sodeloval tudi v prihodnje.

Občina Krško lahko tako kot tudi vse ostale občine, ki sodelujejo v postopku, kadar koli do izdelave predloga DLN, izstopi. Vse do izdelave predloga DLN lahko posamezne občine tudi vstopajo v postopek, vendar imajo pri obravnavi prednost tiste, ki so v postopek vstopile prej.

9.3.3 TEŽAVE PRI VKLJUČEVANJU CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV

Vključevanje civilno družbenih akterjev v postopek izbora lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO je zelo pomembno, vendar se v Sloveniji pojavljajo določene težave, ki so povezane predvsem z nizko stopnjo zaupanja ljudi v institucije. Tako javnost in civilno družbeni akterji

tudi ARAO ne zaupajo oz. ne verjamejo, da ima ARAO dobre namene. Nedemokratične izkušnje iz preteklosti, ko ljudje niso imeli možnosti soodločanja, so pustile negativne posledice tudi na sedanje vključevanje civilno družbenih akterjev v omenjeni postopek.

Ena izmed težav pri vključevanju civilno družbenih akterjev je tudi trenje med periferijo in centrom, saj periferija sprejema center z nezaupanjem. Prebivalci občine Krško tako ne zaupajo ARAO, saj je prisotno že tradicionalno nezaupanje do institucij, organizacij in posameznikov iz Ljubljane oz. ostalih večjih mest v Sloveniji.

Javnost in civilno družbeni akterji prav tako ne zaupajo lokalnim političnim odločevalcem, ki imajo pomembno vlogo v samem postopku. ARAO pa zaznava tudi težavo pri nizki stopnji splošne izobrazbe ljudi, do katerih posredovane informacije včasih sploh ne pridejo.

Težave pri vključevanju javnosti in civilno družbenih akterjev v občini Krško v postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO so tako naslednje:

- nezaupanje v institucije (tudi ARAO),
- pomanjkanje izkušenj pri vključevanju v podobne postopke,
- nedemokratične izkušnje iz preteklosti,
- trenje med periferijo in centrom,
- nizka stopnja izobrazbe ljudi ter
- nezaupanje v lokalne politične odločevalce.

V občini Krško je bil ustanovljen Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije. Omenjeni odbor bo po mnenju Nadje Železnik pozitivno vplival na participacijo civilno družbenih akterjev, saj se posamezniki, ki bodo sodelovali v posameznih tematskih odborih, lahko počutijo ranljive, če za njimi ne stoji nobena organizacija. Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije je tudi okolje, v katerem potekajo manj formalni načini komunikacije in v katerem posamezniki pridobijo številne informacije. Izkušnje so pokazale, da se ljudje včasih na formalnih srečanjih bojijo vprašati določene stvari, saj menijo, da so njihova vprašanja neumna. ARAO nobenega vprašanja ne obravnava kot neumnega, saj imajo ljudje pravico izvedeti vse, kar jih z omenjenega področja zanima.

9.4 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA OBČINE KRŠKO³⁰

Občina Krško leži v jugozahodnem delu Slovenije. Ima 28.000 prebivalcev, razteza se na površini 345 kvadratnih kilometrov, kar obsega 185 naselji ter 16 krajevnih skupnosti. Župan občine Krško je Franc Bogovič. (Internet 9).

9.4.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO

Na državni ravni Franc Bogovič, župan občine Krško, prepoznava naslednje pomembnejše akterje:

- Ministrstvo za gospodarstvo,
- Ministrstvo za okolje in prostor in
- ARAO.

Ministrstvo za gospodarstvo je prepoznano kot akter na omenjenem področju, saj NSRAO in NEK sodita v sektor energetike, ki sodi v resor Ministrstva za gospodarstvo.

Na lokalni ravni zaznava Bogovič naslednje akterje:

- NEK,
- Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK,
- Občina Krško in
- občani občine Krško.

Najpomembnejši razlog za prijavo Občine Krško na razpis za izbor lokacije za izgradnjo NSRAO je objekt NEK, ki je zgrajen na lokaciji Vrbina v občini Krško. V NEK se proizvajajo radioaktivni odpadki, za katere v Sloveniji še vedno ni zgrajenega odlagališča, zato se začasno skladiščijo v NEK. Občina Krško je bila zato tudi pobudnica za iskanje lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

»Sodelovanje javnosti in civilno družbenih akterjev v tem postopku je nujno, saj se brez sodelovanja le-teh problema ne da umestiti v okolje«, meni Bogovič. Po njegovem mnenju to sicer časovno podaljša celoten postopek, »vendar si je potrebno vzeti čas«, trdi Bogovič.

³⁰Poglavje 9.4 se navezuje na intervju s Francem Bogovičem, županom občine Krško, Krško, 3. 5. 2006.

9.4.2 MODEL LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO

Ker v Sloveniji ni izkušenj z lokalnim partnerstvom, se je Občina Krško pri iskanju modela lokalnega partnerstva zgledovala po izkušnjah iz tujine. ARAO je predstavila model lokalnega partnerstva iz Belgije, ki je oblikovan tako, da se prilagaja okolju, v katerem se izvaja. Občina Krško sodeluje tudi v projektih COWAM 1 in COWAM 2, kjer so izmenjali izkušnje tudi z nekaterimi drugimi državami. Pri oblikovanju modela lokalnega partnerstva so upoštevali tudi posebnosti občine Krško in njenih občanov in tako je nastal naslednji model lokalnega partnerstva, ki zajema:

- nacionalni odbor,
- vodstveni odbor in
- posamezne tematske odbore.

Občinski svetniki Občine Krško so sprejeli sklep, da se med drugi vzpostavi tudi t. i. nacionalni odbor, ki naj bi razpravljal o vseh vprašanjih, povezanih z delovanjem NEK in umeščanjem odlagališča NSRAO. Občina Krško je v primerjavi z ostalimi slovenskimi občinami v posebnem položaju, saj je NEK umeščena ravno na območju občine Krško, zato je najbolj zainteresirana, da se odlagališče NSRAO zares zgradi v predvidenih rokih. Nacionalni odbor³¹ naj bi bil sestavljen iz najvišjih predstavnikov lokalnih in državnih institucij. Tako bi imel naslednje članstvo: minister za gospodarstvo, minister za okolje in prostor, direktor ARAO, direktor NEK, direktor Eles Gena, direktor Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK ter župan občine Krško.

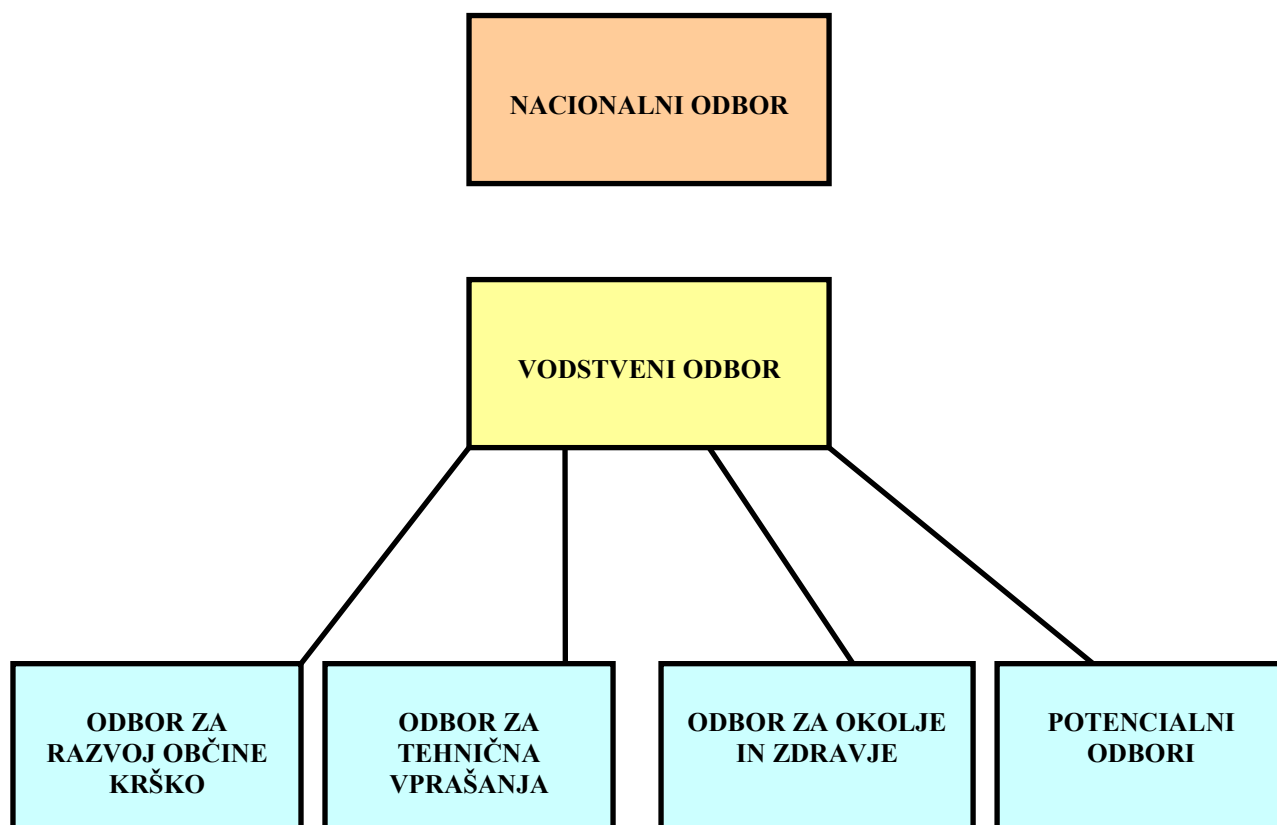
Vodstveni odbor bo skrbel predvsem za koordinacijo med tematskimi odbori, katerih število še ni dokončno znano. Sprva so bili predvideni trije tematski odbori (Odbor za razvoj občine Krško, Odbor za tehnična vprašanja in Odbor za okolje in zdravje), vendar so občani izrazili željo po še nekaterih odborih, zato število odborov še ni dokončno.³² Vodstveni oz. koordinacijski odbor bo sestavljen iz vsaj po enega člana iz vsakega izmed tematskih

³¹ Sestava nacionalnega odbora še ni dokončno določena. Občina Krško je poslala Vladi Republike Slovenije prošnjo za sodelovanje v nacionalnem odboru, vendar v času izvedenega intervjuja Občina Krško še ni prejela odgovora.

³² V času izvedenega intervjuja tematski odbori še niso pričeli z delom, prav tako še ni bilo dokončno določeno njihovo število in sestava.

odborov. Omenjeni odbor zbira stališča tematskih odborov ter skrbi, da so stališča posameznih tematskih odborov posredovana širši javnosti.

Slika 9.4.2.1: Model lokalnega partnerstva v občini Krško

Vir: Intervju s Francem Bogovičem, županom občine Krško, Krško, 3. 5. 2006.

9.4.3 DELO V TEMATSKIH ODBORIH

Cilj tematskih odborov je dajanje konkretnih predlogov za pripravo DLN, vendar pa želi Občina Krško doseči s pomočjo lokalnega partnerstva oz. omenjenih odborov tudi nekatere druge cilje, npr. oblikovati vizijo razvoja občine Krško.

Za delo v odborih se lahko vključi vsak posameznik, in sicer na svoj predlog ali na predlog krajevne skupnosti, različnih organizacij ali političnih strank.

Občina Krško je pripravila predstavitev zgolj okvirnega modela lokalnega partnerstva v posameznih krajevnih skupnostih v občini, na zborih krajanov, na posvetih z gospodarstveniki, s političnimi strankami in z različnimi organizacijami ter na ta način poskušala motivirati čim večje število svojih občanov za delo v tematskih odborih. Odziv je bil zelo dober, saj so občani pokazali veliko zanimanje za delo v odborih. V vsakem tematskem odboru bodo sodelovali tudi nekateri strokovnjaki z delovnih področij odborov (npr. zdravniki v Odboru za okolje in zdravje, strokovnjaki iz NEK v Odboru za tehnična vprašanja). V tematskih odborih bodo sodelovali tudi predstavniki občinske uprave, ARAO ter predstavniki svetov krajevnih skupnosti.

Občina Krško bo v lokalnem partnerstvu eden izmed partnerjev, njena vloga pa bo predvsem koordinacija ter zagotavljanje tehnične in materialne podpore odborom, poleg tega pa bo tudi vplivala na vsebino delovanja odborov.

Delo v tematskih odborih bo potekalo v obliki delavnic. Najprej bodo potekale razprave o pričakovanju članov odborov ter ciljih in namenih lokalnega partnerstva. Določili se bodo načini in organizacija dela. Občina Krško bo sledila osnovnemu cilju, ki skozi delo tematskih odborov predvideva vzpostavitev podlag za reševanje razvojnih vprašanj občine Krško. Vendar pa delo v tematskih odborih ne omogoča vključevanja vseh občanov, zato bodo vzporedno z delom odborov potekale nekatere druge aktivnosti za vse občane (strokovna predavanja, javne predstavitve, srečanja, obveščanje občanov o aktivnostih in delu odborov).

9.5 LOKALNO PARTNERSTVO V OBČINI KRŠKO Z VIDIKA ODBORA ZA LJUDSKO INICIATIVO ZA SPOŠTOVANJE NAČEL AARHUŠKE KONVENCIJE³³

Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije je bil ustanovljen 25. marca 2006 z namenom spremljanja in nadziranja izvajanja Aarhuške konvencije v občini Krško. V omenjenem odboru sodelujejo interesno povezani občani občine Krško. Odbor se v primeru umeščanja odlagališča NSRAO zavzema za spoštovanje in upoštevanje volje in pravic prebivalcev v zvezi z umeščanjem odlagališča NSRAO v okolje v skladu z Aarhuško konvencijo, konstruktivni pristop k reševanju problematike umeščanja odlagališča NSRAO v okolje ter reševanje omenjene problematike v skladu z Aarhuško konvencijo preko lokalnega partnerstva, kjer morajo biti občani enakopravni partner pri pogajanjih z ARAO in Občino Krško. Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije se zavzema za proučitev vseh vidikov vpliva obstoječih in predvidenih jedrskih objektov na okolje in občane ter proučitev posledic omenjenih vplivov, hkrati pa se zavzema tudi za priznanje pravic občanom, ki so zaradi vpliva jedrskih objektov upravičeni tudi do individualne odškodnine.

Na podlagi omenjenih predpostavk želi Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije v lokalnem partnerstvu sodelovati pri pripravi sprejemljive ponudbe prebivalcem za pridobitev soglasja za umestitev odlagališča NSRAO v njihov prostor, tako da ne bi bilo potrebno prebivalcem občine Krško uveljavljati pravic s skrajnimi pravnimi sredstvi.

Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije se lahko po potrebi spremeni v ljudsko iniciativo, kljub temu pa omenjeni odbor ni proti umestitvi odlagališča NSRAO, niti ni za umestitev, temveč poskuša zbrati čim več informacij v zvezi z omenjeno tematiko.

³³Poglavje 9.5 se navezuje na intervju z Jankom Božičem, članom Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije, Leskovec pri Krškem, 6. 5. 2006.

9.5.1 AKTERJI NA PODROČJU ISKANJA LOKACIJE ZA IZGRADNJO ODLAGALIŠČA NSRAO

Janko Božič je kot najpomembnejše akterje na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO izpostavil ARAO, Občino Krško ter občane občine Krško, vendar je opozoril na problem definiranja Občine Krško ter občanov občine Krško. »Če bo obstajalo zaupanje med vsemi tremi partnerji, bo lokalno partnerstvo lahko uspešno«, meni Božič.

V Odboru za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije izpostavljajo največji problem predvsem v premajhnem številu zainteresiranih občanov, ki preveč v ospredje postavljajo vprašanje finančnih koristi in ne vprašanje varnosti. Ljudem so sicer na razpolago številne informacije, vendar jih ne sprejemajo, saj za to niso primerno motivirani. Občani občine Krško imajo po njegovem mnenju negativno mnenje o NEK in tudi o NSRAO, vendar se kljub temu ne odzivajo na tovrstne ekološke probleme.

Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije se zavzema za lokalno partnerstvo pri reševanju vseh okoljskih problemov v občini Krško ter na območju celotne Slovenije, kar bi imelo za posledico odpravo odpora pri ljudeh.

Vloga Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije v lokalnem partnerstvu v občini Krško bo sodelovanje v tematskih odborih, kjer bodo imeli vključene svoje člane. Odbor je bil aktiven že v fazi izoblikovanja lokalnega partnerstva, saj je predlagal ustanovitev še nekaterih tematskih odborov, ki bi pokrivali tematike, ki niso bile zajete v predlaganih treh tematskih odborih.

9.5.2 TEŽAVE PRI VKLJUČEVANJU CIVILNO DRUŽBENIH AKTERJEV

Z vidika prebivalcev občine Krško ima vključevanje civilno družbenih akterjev v postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO predvsem pozitivne strani, medtem ko ima z vidika države po mnenju Božiča več negativnih posledic, saj se s tem časovno podaljša celoten postopek.

Težave, ki se pojavljajo pri vključevanju javnosti in civilno družbenih akterjev, so predvsem posledica premajhne osebne motivacije ljudi za vključitev v lokalno partnerstvo.

10. DELOVANJE LOKALNEGA PARTNERSTVA V OBČINI KRŠKO

10.1 TEMATSKI ODBORI

V občini Krško so v maju 2006 potekale prve delavnice lokalnega partnerstva, ki se izvajajo preko dela v tematskih odborih. Udeleženci delavnic so potrdili ustanovitev naslednjih tematskih odborov (Internet 10):

- Odbor za trajnostni razvoj,
- Odbor za okolje,
- Odbor za tehnično sodelovanje,
- Odbor za omejeno rabo prostora ter
- Odbor za uresničevanje načel Aarhuške konvencije.

Člani odborov med seboj izvolijo dva ali več članov, ki sestavljajo koordinacijski odbor, člani odborov pa se dogovorijo, ali so predstavniki v koordinacijskem odboru stalni ali pa se izmenjujejo glede na tematiko, ki jo bo odbor obravnaval. Tematski odbori lahko po potrebi oblikujejo tudi posvetovalne odbore (Internet 11).

Odbor za trajnostni razvoj bo deloval na naslednjih področjih:

- sodelovanje pri definiranju razvojnih priorit, vizije in ciljev razvoja občine Krško;
- promocija pozitivnih vidikov jedrskega razvoja občine Krško s stališča trajnostnega razvoja;
- ugotavljanje možnosti za doseganje razvojnih ciljev v okviru jedrskega razvoja občine Krško;
- umestitev razvojnih priorit in projektov v druge državne lokacijske načrte;
- dialog z javnostmi ter
- posredovanje informacij javnosti (ibid.).

Vsebinsko se bo delo Odbora za trajnostni razvoj navezovalo tudi na delo Odbora območja omejene rabe prostora in Uredbe o omejeni rabi prostora zaradi prisotnosti jedrskega objekta (ibid.).

Vsebina dela Odbora za okolje bo naslednja:

- seznanjanje z rezultati meritev vplivov na okolje in prostor;
- spremljanje vplivov na antropogeno okolje, socialno in psihološko okolje;
- seznanjanje s procesom izobraževanja in informiranja o vplivih na okolje;
- zagotavljanje dostopa do projektov in študij ali do poljudno napisanih povzetkov;
- razprava o določitvi območja stopnjevanja vplivov jedrskega objekta na okolje;
- vplivanje na večjo komunikacijsko odprtost Nuklearne elektrarne Krško;
- doseganje načel spoštovanja trajnostnega razvoja na območju občine Krško;
- informiranje javnosti ter
- pregled okoljske zakonodaje (Internet 11).

Odbor za tehnično sodelovanje bo imel naslednje naloge (ibid.):

- seznanjanje s pripravo projektne dokumentacije, ki se nanaša na odlagališče NSRAO;
- vključevanje v razprave o kriterijih sprejemljivosti ter monitoringu okolja;
- pregled dosedanjih aktivnosti v zvezi z izgradnjo odlagališča NSRAO;
- pregled aktivnosti v zvezi z izgradnjo odlagališča NSRAO, ki bodo potekale v prihodnosti;
- proučitev posledic neizvedbe Programa priprave DLN;
- seznanitev s primerjalno študijo;
- pregled zakonodaje s področja ravnanja z NSRAO;
- spremljanje terenskih raziskav in
- posredovanje informacij javnosti.

Odbor za omejeno rabo prostora bo deloval na naslednjih področjih:

- razpravljanje in sprejetje stališč do opredelitve omejene rabe prostora;
- evidentiranje možnih vplivov omejene rabe prostora;
- pridobivanje strokovnih pojasnil v zvezi z omejeno rabo prostora;
- seznanitev s študijo vplivov na okolje in okoljskim poročilom;
- seznanitev s poreklom in količino odpadkov v odlagališču NSRAO;
- ovrednotenje vplivov omejene rabe prostora in posledic v pasu 1500 m od odlagališča NSRAO ter nato v širšem okolju in
- posredovanje informacij javnosti (ibid.).

Naloge Odbora za uresničevanje načel Aarhuške konvencije pa so naslednje:

- spremljanje in izvajanje Aarhuške konvencije;
- preučitev pravnih vidikov Aarhuške konvencije;
- informiranje javnosti o Aarhuški konvenciji;
- preučitev pravnih vidikov sodelovanja pri odločanju ter
- dajanje pobud za spremembo zakonodaje (Internet 11).

Tematski odbori ne bodo prevzeli odgovornosti za odločitve, ki so strokovne narave oz. imajo lahko tehnične ali varnostne posledice, vendar pa člani tematskih odborov nase prevzemajo odgovornost, da bodo ravnali v skladu z načeli lokalnega partnerstva, ki so opisana v Programu delovanja lokalnega partnerstva³⁴ (ibid.).

Srečanja tematskih odborov potekajo predvidoma enkrat mesečno, člani posameznih odborov med seboj izvolijo organizacijskega vodjo odbora, ki je zadolžen za koordinacijo s tajništvom lokalnega partnerstva glede upravno-administrativnih zadev v zvezi z delovanjem odborov. Tematski odbori so odprti za vključevanje novih članov, pri čemer morajo novi člani

³⁴ «Osnovna načela delovanja lokalnega partnerstva:

- vključevanje javnosti v čim zgodnejši fazi postopka;
- javnost lahko pridobi vse informacije, ki jih potrebuje za aktivno sodelovanje;
- zagotavlja se demokratičen in odkrit potek vseh aktivnosti, ki potekajo v občini Krško v povezavi s pripravo državnega lokacijskega načrta za odlagališče NSRAO;
- omogoča se vsakemu prebivalcu, ki je kakor koli prizadet ali obstaja verjetnost, da ga bo neka dejavnost prizadela, oziroma vsakemu, ki izkaže interes za soodločanje o okoljskih zadevah (v nadaljevanju: zainteresirana javnost) dostop do relevantnih informacij, vezanih na problematiko, zaradi katere se lokalno partnerstvo vzpostavlja;
- vzpostavlja se medsebojno zaupanje med partnerji;
- določena so jasna načela sodelovanja in pričakovanja o tem, kolikšen naj bo prispevek/vpliv javnosti;
- javnosti se omogočijo ustrezne oblike posvetovanj s strokovnjaki;
- javnosti se omogoča izražanje in posredovanje pripomb ter pridobitev odgovorov;
- odbori lokalnega partnerstva se zavezujejo k obravnavi in upoštevanju pripomb javnosti ter objavi usklajenih in neusklajenih stališč članov odborov;
- odkritost, poštenost, pripravljenost k poslušanju in tehtanju vseh idej;
- korektno delo vseh vključenih v lokalno partnerstvo;
- čim višja stopnja transparentnosti v vseh postopkih;
- uvajanje strpnega dialoga;
- vzpodbujanje aktivnosti prebivalcev občine Krško.« (Internet 11)

upoštevati nekatera pravila³⁵. Delo članov v tematskih odborih je prostovoljno in zanj člani ne prejemajo honorarja (ibid.).

10.2 KOORDINACIJSKI ODBOR

Koordinacijski odbor je sestavljen iz dveh oz. treh predstavnikov iz vsakega tematskega odbora, dveh predstavnikov Občine Krško ter dveh predstavnikov ARAO. Njegove naloge zajemajo usklajevanje dela tematskih odborov, zbiranje stališč tematskih odborov ter po potrebi tudi usklajevanje stališč tematskih odborov, skrb za posredovanje informacij o delu tematskih odborov najširši javnosti, pripravljanje tematskih srečanj – kadar se pojavi potreba po le-teh, ter vsaj enkrat letno organiziranje skupščine in predstavitev dela tematskih odborov vsem članom odborov in krajanom občine Krško (Internet 11).

Koordinacijski odbor se sestaja vsaj dvakrat ali trikrat na leto, člani koordinacijskega odbora pa na vsaki seji določijo predsedujočega, ki vodi sejo.

10.3 SKUPŠČINA

Skupščina je sestavljena iz vseh članov tematskih odborov, sestane pa se vsaj enkrat letno. Njene naloge so pregled opravljenih aktivnosti, potrditev prihodnjega načrta dela ter dopolnjevanje Programa delovanja lokalnega partnerstva. Skupščina ima predsedujoče telo, ki je sestavljeno iz enega člana iz vsakega tematskega odbora, župana občine Krško ter direktorja ARAO (ibid.).

Skupščina po potrebi organizira tudi posvete z različnimi strokovnjaki. Srečanja skupščine so javna, javno povabilo občanom občine Krško se posreduje preko lokalnih medijev (ibid.).

10.4 NACIONALNI ODBOR

Nacionalni odbor sestavljajo predstavniki pristojnih ministrstev, predstavnik ARAO, predstavnik Sklada za razgradnjo NEK, predstavnik NEK, predstavnik Eles Gena, župan

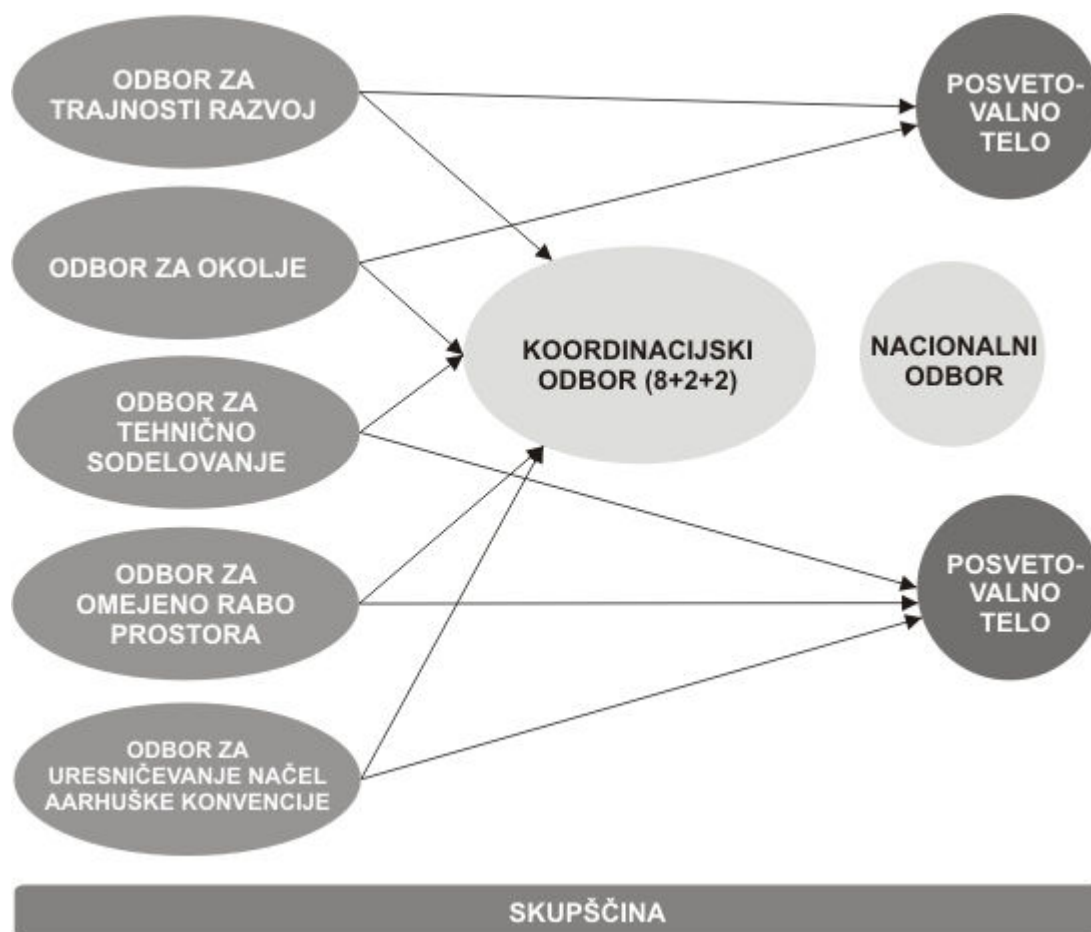
³⁵ Novi člani se morajo za sodelovanje pri delu odbora prijaviti najmanj tri dni pred datumom srečanja odbora pri tajništvu lokalnega partnerstva na Občini Krško; pred udeležbo na prvem srečanju se morajo seznaniti s temeljnimi načeli Programa delovanja lokalnega partnerstva, ki jim ga dostavi tajništvo lokalnega partnerstva; na prvi udeležbi delavnice morajo upoštevati s konsenzom sprejeta stališča in mnenja članov odbora, ki so bila že sprejeta, možno je tudi samo spremljanje dela odborov brez aktivnega vključevanja (Internet 11).

občine Krško ter predstavniki lokalnega partnerstva, po potrebi pa so lahko na sejo nacionalnega odbora vabljeni tudi predstavniki drugih institucij. Funkcija nacionalnega odbora je posvetovalne narave, zato ni nadrejen lokalnemu partnerstvu. Nacionalni odbor se sestaja na pobudo lokalnega partnerstva (ibid.).

10.5 TAJNIŠTVO ODBOROV

Administrativno je lokalno partnerstvo vodeno na Občini Krško v obliki tajništva lokalnega partnerstva, ki je sestavljeno iz tajnika lokalnega partnerstva ter zapisnikarjev (ibid.).

Slika 10.5.1: Organiziranost lokalnega partnerstva v občini Krško

Vir: Internet 11.

10.6 MNENJA IN STALIŠČA ODBOROV

Mnenja in stališča so znotraj tematskih odborov načeloma sprejeta s konsenzom vseh članov, kadar konsenz ni možen, se sprejmeta večinsko in ločeno mnenje oz. stališče.

Lokalno partnerstvo ne sprejme končne odločitve o umestitvi odlagališča NSRAO v prostor, temveč v skupnem poročilu poda predlog odločitve z obrazložitvijo, ki ga nato posreduje občanom na zborih krajanov ter občinskim svetnikom na seji občinskega sveta. Končno odločitev glede umestitve odlagališča NSRAO v prostor sprejme Občinski svet občine Krško po predhodni obravnavi poročila lokalnega partnerstva (Internet 11).

10.7 JAVNOST DELOVANJA ODBOROV

Javnost in transparentnost delovanja odborov se zagotavlja preko naslednjih komunikacijskih procesov (ibid.):

- informiranje javnosti o lokalnem partnerstvu in delovanju odborov;
- informiranje in izobraževanje javnosti o vseh vidikih umeščanja odlagališča NSRAO in sobivanja z jedrskim objektom in
- vključevanje javnosti (vzpostavljanje dvosmernih odnosov z lokalnimi javnostmi).

V okviru informiranja javnosti o lokalnem partnerstvu in delovanju odborov potekajo znotraj komunikacijskega procesa naslednje aktivnosti: postavitve spletne strani lokalnega partnerstva, objave v lokalnih medijih, izdaja informacijskega biltena za lokalno prebivalstvo, ki ga prejme vsako gospodinjstvo, priprava novinarskih konferenc, postavitve informacijske pisarne pri tajništvu lokalnega partnerstva ter posebne telefonske številke za vsa vprašanja občanov, postavitve mobilnega informacijskega centra (ibid.) ter obveščanje občanov o delu lokalnega partnerstva preko svetov krajevnih skupnosti (Internet 12).

Na področju informiranja in izobraževanja javnosti o vseh vidikih umeščanja odlagališča NSRAO in sobivanja z jedrskim objektom so uporabljena naslednja komunikacijska orodja: postavitve spletne strani lokalnega partnerstva, priprava brošur in ostalega predstavitvenega gradiva ter objava intervjujev in člankov v lokalnih medijih (Internet 11.).

Pri vključevanju javnosti pa se uporabljajo naslednja komunikacijska orodja: predavanja strokovnjakov, okrogle mize, tematske predstavitve z uporabo posterjev, postavitev foruma na spletni strani lokalnega partnerstva, možnost oddajanja pobud na tajništvo lokalnega partnerstva ter izvajanje raziskav javnega mnenja (Internet 11).

11. ZAKLJUČEK IN SKLEPI

Na področju okoljskih tematik se v svetu in tudi v Sloveniji postopoma uvaja model deliberativne demokracije. Glavna značilnost deliberativne demokracije je povezanost večinskega odločanja ter javnega razpravljanja. Uvajanje deliberativne demokracije na področje okoljskih tematik je pomembno predvsem zaradi izboljšave pretoka informacij med akterji, ki sodelujejo na področju posameznih tematik, zaradi zmanjšanja koordinacijskih problemov deliberativnih institucij, zaradi »moralnega učinka« javne debate ter zaradi zagotavljanja pogojev, s pomočjo katerih državljani vstopajo v razprave o okoljskih tematikah in tako osvajajo znanja in vrednote s področja ekologije, ki jih »prenesejo« v vsakdanje življenje.

Aarhuška konvencija oz. Konvencija o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah je dokument, ki uvaja na področju varstva okolja tri stebre demokratičnih pravic civilne družbe, in sicer prost dostop do okoljskih informacij, možnost sodelovanja pri odločanju o okoljskih zadevah ter prost dostop do pravnih sredstev za varstvo pravic do obveščenosti in sodelovanja pri odločanju o okolju ter za uveljavljanje širše okoljske zakonodaje.

Izbor lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO poteka v Republiki Sloveniji po t. i. kombiniranem postopku, v sklopu katerega se prepletata tehnično vrednotenje prostora ter prostovoljno sodelovanje lokalnih skupnosti. Kombiniran postopek je sestavljen iz štirih stopenj, in sicer iz: zasnove in načrtovanja postopka, pregleda primernosti prostora, ocenjevanja primernosti lokacij ter potrditev primernosti lokacij.

Pomemben vidik v kombiniranem postopku je vidik družbene sprejemljivosti, ki sestavlja skupaj z ostalimi vidiki (okoljski, ekonomski, tehnični) končno oceno oz. presojo o primernosti lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

Najpomembnejši način sodelovanja civilne družbe v postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO je lokalno partnerstvo, ki je bilo ustanovljeno v občini Krško leta 2006.

Vzpostavilo se je kot pogodbeni status med Občino Krško in ARAO, vanj pa so vključeni trije partnerji, in sicer: ARAO, Občina Krško ter prebivalci občine Krško.

Občani občine Krško so imeli pri oblikovanju lokalnega partnerstva v občini Krško možnost sooblikovanja omenjenega partnerstva, saj sta ARAO in Občina Krško predstavila zgolj okvirni model lokalnega partnerstva, ki se je dokončno oblikoval s pomočjo predlogov občanov (namesto treh predlaganih tematskih odborov je nastalo pet tematskih odborov).

Lokalno partnerstvo v Občini Krško je tako sestavljeno iz nacionalnega odbora, koordinacijskega odbora, skupščine ter petih tematskih odborov (Odbor za trajnostni razvoj, Odbor za okolje, Odbor za tehnično sodelovanje, Odbor za omejeno rabo prostora ter Odbor za uresničevanje načel Aarhuške konvencije).

Občani občine Krško lahko sodelujejo v posameznih tematskih odborih, in sicer na svoj predlog oz. predlog katere izmed organizacij, društev ali političnih strank. Tematski odbori so med svojim delovanjem odprti za vključevanje novih članov, delo v njih pa je prostovoljno in neplačano.

Pomemben element postopka izbora lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO je tudi informiranje javnosti. V lokalnem partnerstvu v občini Krško poteka informiranje javnosti o lokalnem partnerstvu in delovanju posameznih odborov ter informiranje in izobraževanje javnosti o vidikih umeščanja odlagališča NSRAO in sobivanja z jedrskim objektom. V okviru informiranja javnosti potekajo naslednje aktivnosti: postavitve spletne strani, na kateri so objavljene informacije o delovanju lokalnega partnerstva v občini Krško, objave v lokalnih medijih, izdaje različnih brošur in novinarske konference. Nekatere izmed omenjenih aktivnosti glede informiranja javnosti (objave v medijih, priprava brošur, priprava predstavitvenega gradiva, okrogle mize, predstavitve občanom) pa so potekale že pred vzpostavitvijo lokalnega partnerstva oz. potekajo skozi celoten postopek iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

V Programu vzpostavljanja lokalnega partnerstva so med načeli, ki veljajo v lokalnem partnerstvu v občini Krško, naštet tudi naslednja določila Aarhuške konvencije: vključitev javnosti v čim zgodnejši fazi, dokler so odprte različne možnosti, seznanitev javnosti z vsemi informacijami, ki so potrebne za njeno sodelovanje, jasna načela sodelovanja in pričakovanja

o tem, kaj naj bo prispevek/vpliv javnosti, javnosti je potrebno omogočiti ustrezne oblike posvetovanj, javnosti je potrebno omogočiti izražanje in posredovanje pripomb ter zavezanost odborov lokalnega partnerstva k obravnavi in upoštevanju pripomb javnosti ter objavi usklajenih in neusklajenih stališč.

Na pobudo občanov občine Krško je bil v okviru lokalnega partnerstva ustanovljen tudi Odbor za uresničevanje načel Aarhuške konvencije, ki ima naslednje naloge: spremljanje in izvajanje Aarhuške konvencije, proučitev pravnih vidikov Aarhuške konvencije, informiranje javnosti o Aarhuški konvenciji, proučitev pravnih vidikov sodelovanja pri odločanju ter dajanje pobud za spremembo zakonodaje.

Pri posameznih akterjih, ki sodelujejo v lokalnem partnerstvu v občini Krško se pojavljajo razlike predvsem pri prepoznavanju pomembnejših akterjev, ki delujejo na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO. Nadja Železnik iz ARAO je izpostavila največje število akterjev, medtem ko je Janko Božič iz Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije izpostavil kot najpomembnejše akterje le ARAO, Občino Krško ter občane občine Krško. Največ težav se v lokalnem partnerstvu v občini Krško po mnenju intervjuvancev pojavlja zaradi nezaupanja ljudi v institucije ter nezadostne motivacije občanov občine Krško za sodelovanje v lokalnem partnerstvu.

Ena najpomembnejših nalog tematskih odborov je dajanje predlogov za pripravo Državnega lokacijskega načrta. Ti predlogi pa so sprejeti s konsenzom oz. s sprejemom večinskega in ločenega mnenja, v primeru da konsenz znotraj posameznih odborov ni možen.

Pomembno je poudariti, da lokalno partnerstvo oz. odbori lokalnega partnerstva v občini Krško ne sprejmejo dokončne odločitve o umestitvi odlagališča NSRAO na lokacijo, ki je bila predlagana v občini Krško, temveč omenjeno odločitev sprejme Občinski svet občine Krško, in sicer po predhodni obravnavi poročila lokalnega partnerstva. Civilno družbeni akterji tako sodelujejo pri komunikacijskih aktivnostih, pri odločevalskih procesih pa sodelujejo občinski svetniki občine Krško. Tako lahko delno potrdimo začetno tezo, ki se glasi: Lokalno partnerstvo v občini Krško omogoča civilno družbenim akterjem, skozi delovanje v odborih lokalnega partnerstva, sodelovanje pri odločanju o izgradnji odlagališča NSRAO na lokaciji Vrbina v občini Krško.

Zaključimo lahko, da civilno družbeni akterji v postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO lahko sodelujejo v okviru lokalnega partnerstva v občini Krško, in sicer predvsem v prvem delu, kjer potekajo komunikacijske aktivnosti, medtem ko je končna odločitev glede izgradnje odlagališča NSRAO na lokaciji Vrbina v Krškem v pristojnosti Občinskega sveta občine Krško, ki obravnava mnenje odborov lokalnega partnerstva.

12. LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

Anderlič, Nataša (2002). v: Kos, Marega ur. Aarhuška konvencija v Sloveniji. Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Regionalni center za okolje, Ljubljana.

Beck, Ulrich (1999). World Risk Society. Polity Press, Cambridge.

Bibič, Adolf (1997). Politološki preseki: civilna družba in politični realizem. FDV, Ljubljana.

Harej, Nataša (2002). Udeležba javnosti pri sprejemanju odločitev na področju reševanja okoljskih vprašanj. Diplomsko delo. FDV, Ljubljana.

Konajzler, Mateja (2004). Civilno-družbena iniciativa na lokalni ravni, primer občine Sevnica. Diplomsko delo. FDV, Ljubljana.

Kos, Drago (2000). »Rizično« komuniciranje z lokalnimi skupnostmi. IB, let. 34, št. 3-4, str. 20-27.

Kos, Drago (2002). Interaktivno komuniciranje in soodločanje v: Kos, Marega ur. Aarhuška konvencija v Sloveniji. Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Regionalni center za okolje, Ljubljana.

Lukšič, Andrej A. (1999). Rizična tehnologija: izziv demokraciji (k politični ekologiji). Časopis za kritiko znanosti, let. 27, št. 193, ŠOU Ljubljana.

Lukšič, Andrej A. (1999). Javnost vključiti ali izključiti iz odločanja o lokaciji za odlagališče NSRAO v Sloveniji? *Urbani izziv*, let. 10, št. 2, str. 111-114.

Lukšič, Andrej A. (2002). Politološki premislek ob Aarhuški konvenciji. *Teorija in praksa*, let. 39, št. 3.

Lukšič, Andrej A. (1998) v: Izbor lokacije za odlagališče NSRAO. Analiza izkušenj v predhodnem postopku izbora lokacije za odlagališče NSRAO. Družbenopravni vidiki. Inštitut za Ekologijo, Ljubljana.

Mele, Irena (2002). O postopku izbora lokacije za odlagališče NSRAO, v: *Raopis*, št.12.

Mirkovič, Milada (2002). v: Kos, Marega ur. Aarhuška konvencija v Sloveniji. Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Regionalni center za okolje, Ljubljana.

Moscovici, Serge in Doise, Willem (1994). *Conflict & Consensus. A General Theory of Collective Decisions*. Sage Publications, London.

Nino, Carlos Santiago (1996). *The Constitution of Deliberative Democracy*. Yale University Press, New Haven & London.

Ogorelec, Breda (1995). *Komuniciranje z javnostjo. Priročnik za urbaniste*. Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana.

Pek Drapal, Darinka in Drevenšek, Mojca (2001). Participacija javnosti kot del strategije odnosov z javnostmi pri prostorskem planiranju. *Teorija in praksa*, let. 38, št. 4.

Pek Drapal, Kralj, Želenik (2005). Metodologija ocene družbenih vidikov uresničljivosti prijave za sodelovanje v postopku umeščanja odlagališča NSRAO. *ARAO*, Ljubljana.

Pinter, Andrej (2004). Javnost in deliberativna demokracija pri Johnu Rawlsu. *Časopis za kritiko znanosti*, let. 32, št. 217/218, str. 402-419.

Pinter, Andrej (2004). Proceduralizem in integrativnost v javnem razpravljanju. *Javnost/The Public*, let. 11, str. 47-60.

Pličanič, Senko (2002). v: Kos, Marega ur. *Aarhuška konvencija v Sloveniji*. Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Regionalni center za okolje, Ljubljana.

Przeworski, Adam (1998). *Deliberation and Ideological Domination*. v: Elster, John ur. *Deliberative Democracy*. Cambridge University Press, str. 77-122.

Smith, Graham (2003). *Deliberative Democracy and the Environment*. Routledge, London.

Stokes, Susan C. (1998). *Pathologies of Deliberation*. v: Elster, John ur. *Deliberative Democracy*. Cambridge University Press, str. 123-139.

Škrlep, Andrej (2000). Od refevdalizacije k deliberativni demokraciji: Tri faze v Habermasovem pojmovanju javnosti. *Javnost/The Public*, št. 7, str. 73-82.

Železnik, Nadja in Kralj, Metka (2005). Integral communication activities in support of the repository site selection in Slovenia. IAEA training meeting.

Železnik, Kralj idr. (2005). *Assessment of Public Acceptability in the Site Selection Process: The Methodology and the Results*. Nuclear Energy for New Europe 2005, Bled.

VIRI

Aarhuška konvencija (2002) v: Kos, Marega ur. Aarhuška konvencija v Sloveniji. Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Regionalni center za okolje, Ljubljana.

Aktivnosti projekta odlagališče NSRAO (2006). Posavski obzornik, leto. 10, št. 16-17, str. 10.

Kam z nizko in srednje radioaktivnimi odpadki v Sloveniji? (2004) Državni lokacijski načrt za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov. Prostorska konferenca.

Pogodba o financiranju in izvajanju lokalnega partnerstva v okviru kombiniranega postopka za odlagališče NSRAO.

Pogodba o nadomestilu lokalni skupnosti v skladu s programom Državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov.

Predlog Metodologija vključevanja nevladnih organizacij v pripravo, izvajanje in vrednotenje politik in pravnih aktov na državni ravni. (2005). Strokovna skupina pri Centru za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.

Program priprave državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizkih in srednjih radioaktivnih odpadkov, Ur. list RS št. 128/2004.

Society and Nuclear Energy: Towards a Better Understanding (2002). Nuclear Energy Agency, OECD.

Strategija ravnanja z NSRAO (2000). ARAO, Ljubljana.

Uredba o merilih za določitev višine nadomestila zaradi omejene rabe prostora na območju jedrskega objekta, Ur. list RS št. 134/2003.

Vključujoče lokalno partnerstvo (2006). Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana.

Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti, Ur. list RS št. 102/2004.

VIRI Z MEDMREŽJA

Internet 1: V Ljudski iniciativi Sevnica proti izgradnji odlagališča NSRAO, Mladina, 27.2.2006, dostopno na: <http://www.mladina.si/dnevnik/77771/>, 10. 5. 2006.

Internet 2: »Vsak hip nam lahko spodrsne« - Miran Veselič, Mladina 26. 8. 2006, dostopno na: http://www.mladina.si/mednik/200635/clanek/slo-intervju- - ursa_marn_gregor_cerar/, 7. 9. 2006.

Internet 3: http://www.sigov.si/arao/pdf/sl/LokalnaPartnerstva/ps-btf- ln_21.4. 06.pps, 5. 5. 2006.

Internet 4: Izbor lokacije za odlagališče NSRAO, Postopek izbora lokacije, dostopno na: http://www.arao.si/index.php?menu_id=251&lang=sl, 5. 5. 2006.

Internet 5: Načrtovanje in izgradnja odlagališča NSRAO, dostopno na: <http://www.gov.si/arao/pdf/sl/LokalnaPartnerstvaIKrsko/krsko-postopek.pps>, 28. 8. 2006.

Internet 6: Agencija za radioaktivne odpadke, Kdo smo, dostopno na: http://www.arao.si/index.php?menu_id=100&lang=sl, 31. 5. 2006.

Internet 7: Program delovanja lokalnega partnerstva, dostopno na: http://www.partnerstvo.si/docs/upload_podstrani/wRo5T_ProgramLP_2006.doc, 5. 9. 2006.

Internet 8: Načela delovanja lokalnega partnerstva, dostopno na: <http://www.partnerstvo.si/stran.php?id=9>, 5. 9. 2006.

Internet 9: Občina Krško, <http://www.krsko.si>, 5. 5. 2006.

Internet 10: Organizacijska struktura lokalnega partnerstva, dostopno na: <http://www.partnerstvo.si/stran.php?id=14>, 5. 9. 2006.

Internet 11: Program lokalnega partnerstva, dostopno na: http://www.partnerstvo.si/docs/upload_podstrani/Program%20lokalnega%20partnerstva_junij%202006.doc, 16. 6. 2006.

Internet 12: Zapisnik seje Sveta krajevne skupnosti Leskovec pri Krškem, dostopno na: http://www.leskovec.org/ks_leskovec/zapisniki/arao.htm, 6. 9. 2006.

INTERVJUJI

Intervju z mag. Nadjo Železnik, koordinatorico ARAO v lokalnem partnerstvu v občini Krško, Ljubljana, 18. 5. 2006.

Intervju s Francem Bogovičem, županom občine Krško, Krško, 3. 5. 2006.

Intervju z Jankom Božičem, članom Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije, Leskovec pri Krškem, 6. 5. 2006.

13. PRILOGE

PRILOGA A

INTERVJU Z MAG. NADJO ŽELEZNIK, ARAO

1. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši akterji (lokalni, državni) na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO na primeru občine Krško?

Državni akterji na omenjenem področju so različne pooblašene inštitucije. Tukaj bi izpostavila: Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljevanju MOP), Direktorat za prostor (sodi pod MOP), pristojne upravne organe s področja jedrskih vidikov, Upravo Republike Slovenije za jedrsko varnost (sodi pod MOP), Upravo Republike Slovenije za varstvo pred sevanji (sodi pod Ministrstvo za zdravje) in Agencijo Republike Slovenije za okolje (MOP).

Naslednji akterji so s področja sprejemanja zakonodaje, in sicer: Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za zdravje in Ministrstvo za notranje zadeve. Pomembni so tudi tisti akterji, ki dajejo soglasja (npr. Elektro Slovenija) - podrobneje so naštet v Uradnem listu št.128/04.

V postopek lahko vstopajo tudi predstavniki civilne javnosti, in sicer kot posamezniki ali različne nevladne organizacije.

Na lokalnem nivoju pa lahko kot pomembne akterje v postopku prepoznamo Občino Krško, ki jo zastopajo župan, občinski svet in občinska uprava, gospodarstvenike, mnenjske voditelje, Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije, predstavnike krajevnih skupnosti in medije.

Seveda pa ne smemo pozabiti na ARAO.

2. Kdo je bil pobudnik modela lokalnega partnerstva v občini Krško (nacionalni odbor, vodstveni odbor, ostali odbori)?

ARAO je že leta 1997 opozoril na dejstvo, da je potrebno v postopek vključiti javnost. Organizirali so različne delavnice na omenjeno temo. K sodelovanju so povabili ljudi iz različnih strok oz. vse zainteresirane, ki so želeli pristopiti.

ARAO je analiziral različne izkušnje vključevanja javnosti v tujini. Tu bi izpostavila francoske in kanadske izkušnje z vključitvijo neodvisnega zastopnika oz. mediatorja v postopek. Mediator se je izkazal v Sloveniji kot zelo pomemben člen, ko je bil celoten postopek še na vseslovenski ravni.

Leta 2000 smo obiskali Belgijo, ki je uvedla nov pristop z lokalnimi partnerstvi. Leta 2003 smo se tako odločili, da bomo izdelali zgolj nek splošen model lokalnega partnerstva, kasneje pa se bo določilo podrobnosti. Lokalno partnerstvo je namreč specifično za vsako lokalno skupnost, odvisno je npr. tudi od velikosti občine in števila prebivalcev v občini. V Ljubljani bi npr. lokalno partnerstvo delovalo popolnoma drugače kot v kakšni primorski občini.

V Belgiji imajo precej zapleteno strukturo lokalnega partnerstva, vendar lokalno partnerstvo pri njih funkcionira.

ARAO je v občini Krško predlagala ustanovitev koordinacijskega odbora, ki naj bi pripravil podrobnejši model lokalnega partnerstva za občino Krško. Pomembno je bilo narediti neko nevtralno strukturo lokalnega partnerstva. Omenjeni koordinacijski odbor je imenovala Občina Krško, ARAO je upoštevala mnenje Občine Krško in tako je nastal model lokalnega partnerstva.

3. Kakšen vpliv bo imela po vašem mnenju strokovna javnost v lokalnem partnerstvu? Ali menite, da bo interes med strokovnjaki, da se bodo vključevali v odbore?

Strokovna javnost že dolgo časa sodeluje z ARAO v postopku iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO. Pri tem bi izpostavila sodelovanje z univerzami v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem. Sodelujejo tako profesorji z naravoslovnih in tehničnih fakultet, kot tudi profesorji z družboslovnih fakultet. Ti strokovnjaki lahko po potrebi sodelujejo tudi v lokalnem partnerstvu v občini Krško, in sicer v posameznih odborih.

Glede vključevanja strokovnjakov na področju občine Krško pa ne vidim nobenih razlogov, da se strokovnjaki iz Krškega ne bi vključevali v lokalno partnerstvo. Menim, da med njimi obstaja interes za vključevanje v posamezne odbore, ki bodo delovali v okviru lokalnega partnerstva.

4. Kakšna bo vloga ARAO v lokalnem partnerstvu v občini Krško?

ARAO ima v lokalnem partnerstvu v občini Krško vlogo serviserja, saj zagotavlja ustrezne informacije, pripravlja različna gradiva in išče sogovornike. ARAO torej zagotavlja vse potrebne informacije.

V lokalnem partnerstvu ima pri odločanju ARAO samo en glas. Pomembno je poudariti, da lahko posamezne občine izstopijo iz postopka vse do izdelave predloga Državnega lokacijskega načrta (v nadaljevanju DLN). V tem času pa lahko v postopek posamezne občine tudi vstopajo. Seveda bi vstop oz. izstop posamezne občine povzročil motnjo v smislu tehničnega delovanja postopka. Vendar če posamezna občina vstopi v postopek, se najprej »dela« s tistimi občinami, ki so bile prijavljene že prej in so zato v postopku že dalj časa.

5. Menite, da ima vključevanje civilno družbenih akterjev v omenjeni postopek več pozitivnih ali več negativnih posledic?

Načeloma je več pozitivnih posledic, so pa tudi težave. Vključevanje civilno družbenih akterjev v Sloveniji je na zelo nizki stopnji. Ljudje ne verjamejo, da ima ARAO dobre oz. pozitivne namene. Menijo, da ARAO ne bo upoštevala njihovega mnenja. V Sloveniji obstaja zelo nizka stopnja zaupanja v institucije.

Prisotno je tudi trenje med periferijo in centrom. Periferija sprejema center z nezaupanjem. Med ljudmi se pojavlja tudi dvom v lokalne politične odločevalce. Pomemben pečat pa so pustile tudi nedemokratske odločitve v preteklosti.

Ljudje so nezaupljivi tudi do finančnega nadomestila, ki ga bo prejemale občina, kjer bo stalo odlagališče NSRAO, saj se jim zdi nadomestilo zelo visoko. Sprašujejo se, zakaj tako visoko nadomestilo, če gre za nenevaren objekt.

Lokalno partnerstvo pa omogoča popolno spoštovanje načel Aarhuške konvencije in dejansko ima vpliv na končni izid postopka.

6. Ali menite, da bo ustanovitev Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencij pomenila večjo vključevanje civilno družbenih akterjev in bo pozitivno vplivala na celoten postopek?

Po eni strani da, saj se lahko posamezniki, ki sodelujejo v posameznih odborih, lahko počutijo ranljive, zato je dobro, da imajo za seboj neko organizacijo oz. v tem primeru Odbor za

ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije. Omenjeni odbor je dobro okolje za informacije, saj lahko v njem potekajo manj formalni načini komuniciranja. Ljudje se pogosto bojijo vprašati določene stvari, saj menijo, da so njihova vprašanja neumna. Potrebno je poudariti, da ni neumnih vprašanj, saj so vsa vprašanja dobrodošla.

Lokalno partnerstvo je telo javnosti, ARAO je tu kot servis informacij. Seveda pa se lahko na pobudo lokalnega partnerstva pridobi neodvisne strokovnjake tako iz Slovenije kot tudi iz tujine, da opravijo različne študije. Za to so predvidena tudi finančna sredstva. ARAO se zaveda, da so ljudje nezaupljivi. Problem je tudi v zelo nizki splošni ravni izobrazbe ljudi.

Potrebno je poudariti, da se lokalno partnerstvo v občini Krško še gradi, tako da še ni dokončno oblikovano, zato se lahko še spremeni. V Sloveniji nimamo izkušenj z lokalnim partnerstvom. Vsaka občina pa je posebna, zato je potrebno lokalno partnerstvo prilagoditi tem posebnostim.

INTERVJU Z G. FRANCEM BOGOVIČEM, ŽUPANOM OBČINE KRŠKO

1. Prosim, navedite razloge, zaradi katerih se je občina Krško prijavila na razpis za izbor lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

Najpomembnejši razlog je Nuklearna elektrarna (v nadaljevanju NEK), ki stoji v naši občini. V njej se proizvajajo radioaktivni odpadki, ki se začasno skladiščijo v NEK, vendar je potrebno zanje najti trajno rešitev. Zato je Občina Krško že pred časom dala pobudo, da se išče lokacija za odlagališče NSRAO. Tako sta zdaj postavljeni naslednji časovnici, in sicer leto 2008 kot določitev lokacije za odlagališče NSRAO ter leto 2013 kot izgradnja odlagališča NSRAO.

Občina Krško je prav zaradi NEK najbolj zainteresirana za čimprejšnji izbor lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO.

2. Kdo je bil pobudnik modela lokalnega partnerstva v občini Krško (nacionalni odbor, vodstveni odbor, ostali odbori)?

Pri iskanju primerne modela lokalnega partnerstva smo sledili praksi po svetu. Občina Krško sodeluje tudi v projektu COWAM 1 in COWAM 2, v katerem si države, ki so vključene v omenjeni projekt, izmenjujejo izkušnje s tega področja. ARAO je predstavila model lokalnega partnerstva, ki ga imajo v Belgiji. Ta model je oblikovan tako, da se prilagaja meri okolja, v katerem se nahaja.

Pri oblikovanju modela lokalnega partnerstva je bilo potrebno upoštevati tudi razmere v naši občini. Tako smo prišli do naslednjega modela lokalnega partnerstva: nacionalni odbor, vodstveni odbor in ostali odbori (sprva so bili predvideni trije).

V nacionalnem odboru naj bi bili najvišji predstavniki iz državnih in lokalnih institucij, in sicer minister za gospodarstvo, minister za okolje in prostor, direktor ARAO, direktor NEK, direktor Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK ter župan občine Krško. Ta odbor je potreben zato, ker je problematika tako NEK kot tudi odlagališča NSRAO pomembno vprašanje ne samo na lokalni, temveč tudi na nacionalni ravni. Glede sodelovanja v nacionalnem odboru je Občina Krško že poslala prošnjo Vladi Republike Slovenije za sodelovanje.

Na začetku so bili poleg nacionalnega in vodstvenega odbora predvideni tudi trije odbori, in sicer: Odbor za razvoj občine Krško, Odbor za tehnična vprašanja in Odbor za okolje in zdravje. Kot kaže, bomo na željo občanov ustanovili še kakšen odbor, tako, da število odborov še ni dokončno.

V odbore se lahko vključi vsak posameznik, na svoj predlog ali na predlog posameznih krajevnih skupnosti, političnih strank ali organizacij. Občina Krško je pripravila predstavitev okvirnega modela lokalnega partnerstva v posameznih krajevnih skupnostih, na zborih krajanov, pripravila je posvet z gospodarstveniki in s političnimi strankami. Poskušali smo animirati čim širši krog ljudi.

3. Kakšen je odziv ljudi za delo v odborih?

Pomembno je poudariti, da je zanimanje ljudi za vključitev v odbore veliko. Do tega trenutka se je prijavilo približno 100 posameznikov, tako da bodo po vsej verjetnosti posamezni odbori imeli tudi pododbore. Veseli nas, da so se za delo v odborih angažirali tudi ljudje, ki v preteklosti niso bili med aktivnejšimi v družbenem in političnem življenju v občini. Seveda pa je omenjeno lokalno partnerstvo priložnost tudi za politiko in njene interese.

Cilj teh odborov je po eni strani dajanje konkretnih predlogov za pripravo DLN, po drugi strani pa želimo, da se s pomočjo odborov oblikuje neka vizija razvoja občine Krško – tu bi izpostavil predvsem Odbor za razvoj občine Krško. Ta odbor naj bi poskušaj doseči nek konsenz glede vizije razvoja občine Krško v prihodnosti.

4. Ali menite, da bo lokalno partnerstvo v občini Krško delovalo zgolj na kratek rok ali bo dolgoročno?

V občini Krško si bomo prizadevali, da bi omenjeno lokalno partnerstvo potekalo tudi potem, ko bo izbrana lokacija za izgradnjo odlagališča NSRAO. Ne glede na to, ali bo odlagališče v naši občini ali v kateri drugi, bomo poskušali še naprej izvajati lokalno partnerstvo, saj imamo še veliko problematik (npr. NEK, Savske elektrarne), pri katerih je zaželeno sodelovanje prebivalcev občine Krško.

5. Ali obstaja interes za sodelovanje v lokalnem partnerstvu tudi med strokovnjaki?

Občina Krško je za sodelovanje v odborih povabila tudi strokovnjake iz gospodarstva, predstavnike NEK, zdravnike, in ostale, ki so se povabilu odzvali, tako, da bodo v vsakem izmed odborov tudi predstavniki strokovne javnosti. V odborih pa bodo sodelovali tudi predstavniki občinske uprave.

6. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši akterji (lokalni, državni) na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO na primeru občine Krško?

Akterji na državni ravni so naslednji: Ministrstvo za gospodarstvo (NEK in NSRAO sodijo v sektor energetike), Ministrstvo za okolje in prostor in ARAO. Lokalni akterji pa so: NEK, Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK, Občina Krško ter občani občine Krško.

Občina Krško se zavzema tudi, da se v prihodnosti v Krškem ustanovi tudi izpostava ARAO.

7. Menite, da ima vključevanje civilno družbenih akterjev v omenjeni postopek več pozitivnih ali več negativnih posledic?

Sodelovanje civilno družbenih akterjev v tem postopku je nujno, saj se brez sodelovanja letih problema ne da umestiti v okolje. Seveda sodelovanje civilno družbenih akterjev časovno podaljša celoten postopek, vendar si je potrebno vzeti čas. Lokalno partnerstvo je pri izboru lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO nujno.

8. Kakšna bo vloga Občine Krško v lokalnem partnerstvu?

Občina Krško bo v lokalnem partnerstvu eden izmed treh partnerjev. Njena vloga bo koordinacija lokalnega partnerstva. Občinska uprava bo urejala administrativne zadeve posameznik odborov, poleg tega pa bodo predstavniki občinske uprave sodelovali v posameznih odborih (glede na področje njihovega dela). Občina Krško bo tako lokalnemu partnerstvu nudila tehnično in materialno podporo ter bo seveda tudi vplivala na vsebino delovanja odborov.

**INTERVJU Z G. JANKOM BOŽIČEM, ČLANOM ODBORA ZA LJUDSKO
INICIATIVO ZA SPOŠTOVANJE NAČEL AARHUŠKE KONVENCIJE**

1. Kateri so bili razlogi za ustanovitev Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije?

Aarhuška konvencija omogoča ustanovitev omenjenega odbora. V preteklosti ljudje niso imeli možnosti za sodelovanje v podobnih postopkih, zato smo izkoristili možnost, ki nam jo omogoča Aarhuška konvencija.

Zaenkrat se imenuje Odbor za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije, lahko pa se po potrebi spremeni v ljudsko iniciativo.

Pomembno je poudariti, da naš odbor ni niti proti gradnji odlagališča NSRAO v občini Krško niti ni za gradnjo. Poskušali bomo zbrati čim več različnih informacij o omenjeni temi in se šele nato opredeliti.

2. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši akterji (lokalni, državni) na področju iskanja lokacije za izgradnjo odlagališča NSRAO na primeru občine Krško?

Najpomembnejši so tisti akterji, ki sodelujejo v lokalnem partnerstvu, tu mislim predvsem na ARAO, Občino Krško in prebivalce. Vendar se pojavlja dilema, kaj natančno sploh je Občina Krško in kaj so občani oz. prebivalci, saj je težko postaviti mejo. Občino Krško zastopa župan, tu lahko prištejemo še občinski svet ter svete posameznih krajevnih skupnosti.

3. Menite, da ima vključevanje javnosti v omenjeni postopek več pozitivnih ali več negativnih posledic?

Če pogledamo s strani države ima vključevanje javnosti v omenjeni postopek več negativnih posledic, saj se tako sam postopek podaljša. S strani prebivalcev občine Krško pa pomeni vključevanje javnosti predvsem nekaj pozitivnega. Vse je seveda odvisno od tega, kako se bo

lokalno partnerstvo dejansko izvedlo. Zaenkrat je še prezgodaj delati zaključke, saj se lokalno partnerstvo še vzpostavlja.

Če bo obstajalo zaupanje med vsemi tremi partnerji, bo lokalno partnerstvo lahko uspešno.

Menim, da imajo občani občine Krško precej negativno mnenje o NEK in tudi o odlagališču NSRAO. Vendar obstaja med ljudmi neka apatija, zato se ne oglašajo na ekološke probleme. Morda se bo ta miselnost ljudi sčasoma spremenila.

4. Kakšno se vam zdi predlagano lokalno partnerstvo v občini Krško?

Problem je v majhnem številu zainteresiranih ljudi. Pri tem se postavlja vprašanje motivacije, in sicer, kdo naj motivira te ljudi. Po mojem mnenju ljudje preveč postavljajo v ospredje vprašanje denarja oz. finančnih koristi. Menim, da bi se najprej morali vprašati o varnosti, ki bi morala biti ključnega pomena.

V lokalnem partnerstvu bi morale biti zajete vse okoljske teme v naši občini. Tako bi se lahko skladno z Aarhuško konvencijo lahko reševali ekološki problemi povsod, zato ne bi prihajalo do odpora med ljudmi.

Naš odbor je predlagal ustanovitev še nekaterih odborov, ki bi delovali pod okriljem lokalnega partnerstva, vendar zaenkrat še ni znano, kateri izmed teh odborov bodo vključeni v lokalno partnerstvo.

Menim, da bo predlagano lokalno partnerstvo v občini Krško lahko dolgotrajno.

5. Kakšna bo vloga vašega Odbora za ljudsko iniciativo za spoštovanje načel Aarhuške konvencije?

Vloga našega odbora bo predvsem sodelovanje v lokalnem partnerstvu preko odborov, v katere bodo vključeni naši člani. Pomembna bo koordinacija z odbori v lokalnem partnerstvu. Zavedamo se, da je tudi v lokalnem partnerstvu pomembno lobiranje.

6. Ali menite, da so bili civilno družbeni akterji (do zdaj) dovolj vključeni v celoten postopek?

Ne. Informacij je bilo sicer dovolj, vendar lahko znova izpostavim problem motivacije ljudi, ki ne sprejemajo informacij, ki so jim na voljo.